

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A magyarországi román nemzetiség nyelvi jogai a
gyakorlatban**

**A Nyelvi Karta hatása a magyarországi román
nemzetiség közigazgatási hatósági eljárások során
gyakorolható nyelvhasználati jogaira**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. december 11.

Nyilatkozat

A pályamunka szerzőjeként a 37. OTDK Állam- és Jogtudományi Szekció felhívásának 1. sz. mellékletének 2. pontja alapján nyilatkozom, hogy a dolgozat elkészítéséhez nem használtam fel a mesterséges intelligenciát.

A szerző

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	4
II. A nyelvi jogok, kisebbségi jogok, emberi jogok: a nemzeti szabályozás keretrendszere.....	7
III. A nyelvi jogok fontossága a román nemzetiség szempontjából	10
III.1. A nemzetiségi nyelvi jogok szabályozásának történeti fejlődése Magyarországon	10
III.2. A nyelvhasználat mint a Magyarországon élő nemzetiségek egyéni és kollektív joga	13
III.3. A nemzetiségi nyelvi jogok védelmének és biztosításának fontossága	16
IV. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája és hatása a román nemzetiség nyelvhasználati jogaira	18
IV.1. A Nyelvi Karta általános jellemzői, felépítése és legfőbb célja.....	18
IV.2. A Nyelvi Karta rendelkezéseinek részes államok általi végrehajtásának ellenőrzése.....	20
IV.3. A magyar szabályozás kialakítása a Nyelvi Karta 10. cikkének való megfelelés érdekében ..	21
IV.3.1. Magyarország vállalásai a román nyelv vonatkozásában.....	23
IV.3.2. A Nyelvi Karta magyarországi végrehajtásának ellenőrzése, a monitoring-szervek által megfogalmazott ajánlások áttekintése.....	25
V. A román nemzetiség nyelvhasználati jogainak érvényesülése a gyakorlatban	26
V.1 A Békés Vármegyei Kormányhivatal tájékoztatása	27
V.1.1 Román nyelv használata a közigazgatási hatósági eljárások során	28
V. 1.2. Román nyelv használata a nemzetiségi önkormányzatok működése során.....	28
V.1.3 A román nemzetiségi nyelvek használatának élénkítése és előmozdítása érdekében tapasztalt erőfeszítések	29
V.2. A Csongrád – Csanád Vármegyei Kormányhivataltól kapott tájékoztatás.....	30
VI. Tapasztalatok és következtetések	31
Irodalomjegyzék	34

I. Bevezetés

A nemzetiségi jogterület napjainkra a jogrendszerünk egyik legkomplexebb részévé vált, hiszen stabil történelmi háttérrel, ugyanakkor folyamatos aktualitással bíró szabályozási terület, amely szenzitív jellege miatt különös ellenőrzésre és támogatásra szorul. A nemzetiségek védelme emberi jogi kérdéssé nőtte ki magát, amelyet a nemzetközi jog is számos módon és eszközzel igyekszik oltalmazni.¹ Az államok nemzetközi kötelezettségvállalása e téren igen heterogén, amely többek között arra vezethető vissza és azt a célt szolgálja, hogy minden ország a saját jogrendszere és a területén élő nemzetiségek sajátos jellemvonásait figyelembe véve alakíthassa ki a jogvédelmi rendszerét. Az államok nincsenek kötve egymás intézkedéseihöz és nem is elvárás, hogy hasonló rendszer kialakítására törekedjenek,² ekként a nemzetközi egyezmények mellett jelentősek a kétoldalú megállapodások is,³ amelyek tükrében egy adott állam nemzetiségekre, kisebbségekre vonatkozó belső joga értelmezhető.⁴

A dolgozat fókuszában a Strasbourghban létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája (a továbbiakban: Nyelvi Karta) áll.⁵ Mivel a nemzetiségek életének egyik, talán legmeghatározóbb eleme a nyelvgyakorlás szabadsága, a nyelvápolás lehetőségeinek a biztosítása, elengedhetetlen nyomon követni és ellenőrizni ezek érvényesülését. Többek között ezt a célt hivatott szolgálni a Nyelvi Karta is, a regionális és kisebbségi nyelvek védelemben részesítésén keresztül. A témaválasztás indokait a mindennapok közvetlen környezetbeli tapasztalata jelentette. Emiatt a dolgozat abból a személyes tapasztalatra épülő hipotézisből indul ki, hogy a román nemzetiséghez tartozók nyelvhasználati joga nem érvényesül olyan mértékben a gyakorlatban, ahogyan annak – a Nyelvi Karta előírásai alapján is – meg kellene valósulnia. Az érintettek nem kapnak kellő támogatást és figyelmet a hivatalos nyelvhasználat területein, így a közigazgatásban sem. Ezek azok a területek, amelyek kialakítása és szabályozása hagyományosan kizárólag az államok hatáskörébe tartozik, következtetésképpen

---

¹ VIJAPUR, ABDULRAHIM P.: *International Protection of Minority Rights*. International Studies, Vol. 43. no. 4. 2006. 377-383. pp.

² *Hazai tevékenységünk*. Nemzetiségi ombudsmanhelyettes titkárságának hivatalos honlapja. Elektronikusan elérhető: <https://www.ajbh.hu/web/njbh/hazai-tevekenysegunk> (2024. november 15.)

³ FÖGLEIN GIZELLA: *A magyarországi nemzeti kisebbségek helyzetének jogi szabályozása 1945-1993*. Regio – Kisebbség, politika, társadalom 8. évf. 1.sz. 1997. 4-5. pp.

⁴ CSATLÓS, ERZSÉBET: *The Application of International Law as an Instrument of Interpretation in Hungary – The Practice of the Constitutional Court and Ordinary Courts in a Comparative Approach*. In: Badó Attila - Detlev W Belling - Bóka János - Mezei Péter (szerk.): *Internationale Konferenz zum zehnjährigen Bestehen des Instituts für Rechtsvergleichung der Universität Szeged*. Acta Iuridica Universitatis Potsdamiensis, Universitätsverlag Potsdam, 2014. 128-130. pp.

⁵ *European Charter for Regional or Minority Languages*. Strasbourg, 5.XI.1992, European Treaty Series - No. 148. Magyarországon kihirdette: 1999. évi XL. törvény a Strasbourghban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának kihirdetéséről. 4. § (1). A Kartát 1998. március 1. napjától kell alkalmazni.

a nemzetközi szervezetek is óvakodnak a beavatkozástól,⁶ mindamellett, hogy célként viszont megfogalmazzák a nyelvi jogok részeként a hivatalos ügyekben való alkalmazhatóság lehetőségének jelentőségét. A téma aktualitását erősítő tény, a Nyelvi Karta Magyarországon 1999-ben történő kihirdetésének 25. évfordulója, amely időszak alatt kialakulhatott egy olyan hazai gyakorlat is, amelynek vizsgálatával érdemi következtetéseket lehet levonni a román nyelvi jogok érvényesülésével kapcsolatban. A dolgozat arra kíván választ adni, hogy a Nyelvi Karta milyen hatást gyakorol a román nemzetiséghez tartozók közigazgatási hatósági eljárások során gyakorolható nyelvi jogaira, milyen intézkedésekkel, milyen belső jogi végrehajtási normákkal és milyen hatékonyan tesz eleget Magyarország a dokumentum rendelkezéseinek.

2020-as felmérés szerint hazánk a nyelvi jogok biztosítása terén átlagos helyet foglal el a kelet-, ill. közép-kelet európai államok sorában.⁷ A dolgozat hipotézise az, hogy a nemzetiségi nyelvi jogok a román nemzetiség esetében megfelelő jogi szabályozási rendszer megléte ellenére nem érvényesülnek, vagy a szabályozás hiányossága vezet ahhoz, hogy a jogok nem érvényesülhetnek. Amennyiben az első állítás bizonyul igaznak, az empirikus vizsgálattól a háttérben meghúzódó okok feltárását várjuk, amennyiben a második állítás igazolódik, akkor pedig a feltárt eredmények *de lege ferenda* javaslatok megfogalmazására adnak okot.

A dolgozat időbeli és térbeli lehatárolása érdekében rögzítendő, hogy a vizsgált időszak 2017 január 1. és 2022. december 31. közé tehető, továbbá a kutatás empirikus része Békés és Csongrád-Csanád – a román nemzetiség számszerű arányait tekintve két legfontosabb – vármegyét megcélözva került elvégzésre. A dolgozat időbeli és térbeli lehatárolását követően a tartalmi keretek kijelölése is szükséges. A Nyelvi Karta rendelkezései ugyanis – ahogyan azt a dokumentum elnevezése is egyértelműen jelzi – a regionális vagy kisebbségi nyelveket részesíti védelemben. Jelen kutatás a nemzetiségi nyelvi jogokon belül a magyarországi román nemzetiség nyelvhasználati jogaira koncentrál. A következő tartalmi korlát a dolgozat címéből is kitűnik: a román nemzetiség számára a Nyelvi Karta által biztosított nyelvi jogokat a közigazgatási hatósági eljárások – a járási hivatalok kormányablak osztályain intézhető ügyek, illetve az önkormányzati hatósági ügyek – vonatkozásában vizsgálja a szerző.

A kutatási módszertant illetően, az államot terhelő nemzetközi kötelezettségek kereteit megvizsgálva, a belső jogrendben kialakított szabályozási környezetet alapul véve, *kvalitatív kutatási módszerekkel* felmért gyakorlati tapasztalatokra támaszkodva igyekszik a dolgozat

---

⁶ NAGY, NOÉMI: Language Rights of European Minorities in the Administration of Justice, Public Administration and Public Services: International Developments in 2019. European Yearbook of Minority Issues. 2019. Volume 18. 1. p.

⁷ KÁLLAI, PÉTER: *Minority rights index A New Attempt to Evaluate Rights of National and Ethnic Minorities through a Quantitative Approach*. 2020. ELTE Institute of Political and International Studies 2023/1. 39; 41. p.

bemutatni azt, hogy Magyarország milyen intézkedések megvalósítását vállalta a román nyelv vonatkozásában a Nyelvi Karta elfogadásával. A cél annak megismerése, hogy milyen belső jogi szabályozással és milyen hatékonyan tesz ezeknek eleget Magyarország, továbbá a dolgozat igyekszik feltárni, hogy megfelelően érvényesül-e mindez a gyakorlatban, ha pedig nem, milyen okokra vezethető ez vissza. A gyakorlati oldal vizsgálata során a szerző az empirikus kutatás keretében nyert adatokon kívül a nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes eljárásaiból, vizsgálataiból és jelentéseiből nyert adatokra, alkotmányjogi panaszokra, illetve a Nyelvi Karta monitoring-szerveinek megküldött jelentésekre és a részükről megfogalmazott ajánlásokra is támaszkodott.

A dolgozat öt fő fejezetből épül fel. A bevezető gondolatokat követően, a második fejezet a nyelvi jogok nemzetiségek életében betöltött szerepére koncentrálnak. A következőkben a Nyelvi Karta jellemzése és célkitűzései, majd az ennek megfelelő magyar szabályozás bemutatására kerül sor, ideértve Magyarország vállalásait a román nyelv vonatkozásában. Végül a Nyelvi Karta végrehajtásával kapcsolatos ellenőrzési mechanizmus ismertetése a cél. A negyedik fejezet tartalmazza a kutatás empirikus részének az eredményeinek az ismertetését: a Békés vármegyei és a Csongrád-Csanád vármegyei kormányhivataloktól kapott tájékoztatás alapján levont következtetéseket a vizsgált területen előforduló román nemzetiségi nyelvhasználatról. Az utolsó fejezet a kutatás során tapasztaltaknak, illetve a megszerzett információkból levonható tanulságokat igyekszik feldolgozni annak érdekében, hogy megválaszolja azt a kérdést, hogy hogyan érvényesül a román nemzetiség nyelvhasználata a közigazgatási hatósági eljárásokban, ez mi okból alakul így és ezzel összefüggésben van-e feladata a jövőben a jogalkotónak a nemzetközi kötelezettségek és az ügyféli igények fényében.

II. A nyelvi jogok, kisebbségi jogok, emberi jogok: a nemzeti szabályozás keretrendszere

Az állam lakosságának nemzetiségi összetétele leginkább történelmi események eredményét tükrözi, ekként a *többség – kisebbség*, illetve ez utóbbira gyakran, Magyarország által is a jelenleg hatályos szabályozásban használt nemzetiség, fogalompáros mentén, *Búza* nyomán alapvetően három típusba sorolhatjuk a szabályozási koncepciót, amellyel az állam a helyzetet kezeli. Az (a) első típusba tartozó államhatalom pozitív intézkedésekkel megakadályozza a kisebbségi érdekek érvényesülését, amely a többséghez tartozókhöz képest kedvezőtlenebb közjogi helyzetet eredményez. A (b) második típust a kisebbségekre vonatkozó hátrányos rendelkezések kifejezett tilalma jellemzi, mégpedig úgy, hogy az állam valamennyi polgára mindenféle – pozitív vagy negatív – különbségtétel nélkül azonos közjogi státuszba tartozik. A (c) harmadik csoportban az államhatalom az pozitív rendelkezésekkel biztosítja a speciális kisebbségi érdekek érvényesülését, azáltal, hogy legalább bizonyos ügyeket, a kisebbségekhez tartozók a szándékaiknak megfelelően intézhetnek.⁸

A nyelvhasználat ügye az állam életében a felvilágosodással vált központi kérdéssé, szó szerint. A gazdasági fejlődéssel párhuzamosan az egységes közigazgatáshoz egységes nyelvre volt szükség, amelyet központilag, felülről vezettek be. A kialakuló *francia mintájú államnemzet* tagjának tekintenek mindenkit, aki az adott földrajzi területen él, függetlenül származásától, kultúrájától, amely asszimilációs törekvéssel járt, míg a *német mintájú kultúrnemzet* szerint viszont az azonos származású, közös kultúrával és nyelvvel rendelkező emberek alkotnak egy nemzetet. A történet viszont nem állt meg ebben a korban: a nemzeti-etnikai kérdés mai napig formálódó terület, hiszen nemcsak a világháborúk által újraszínezett nemzetiségi térkép, de a bevándorlási hullám is mind hozzájárulnak a kisebbség-többség koncepcióhoz egy adott állam területén.⁹

A kisebbségek joggyakorlása kapcsán kiemelt jelentőséggel bír a saját nyelv használatának joga, illetve jelentősége, ekként a kisebbségeket megillető jogosultságként *Dunbar* nyomán megkülönböztethető ezzel összefüggésben a tolerancia és a proaktivitás.¹⁰ A (a) *nyelvi toleranciában* megnyilvánuló állami hozzáállás a kisebbségi nyelvet használókkal szembeni diszkrimináció ellen szólít fel. Ez tükröződik az Egyesül Nemzetek Szervezete (ENSZ) égisze

---

⁸ BÚZA LÁSZLÓ: *A kisebbségek jogi helyzete a békeszerződések és más nemzetközi egyezmények értelmében*. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1930. 2-3. pp.

⁹ A. GERGELY ANDRÁS et. al.: *Nemzeti és etnikai kisebbségek*. In: Gelsei Gergő - Gergely Vera - Horváth Vera - Rác Márton (szerk.): *A láthatatlanság vége – társadalomismereti szöveggyűjtemény*. Alapítvány a Társadalomelméleti Kollégiumért. Budapest, 2004. 103. p.

¹⁰ DUNBAR, ROBERT: *Minority Language Rights In International Law*. The International and Comparative Law Quarterly. 2001. Vol. 50. No. 1. 91-92. pp.

alatt született Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában,¹¹ illetve Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányából,¹² valamint az Európa Tanács Emberi Jogok Európai Egyezményéből.¹³ A (b) *proaktív-támogató* állami hozzáállás olyan rendelkezésekben és intézkedésekben ölt testet, amelyek kifejezetten lehetővé teszik a saját nyelv használatát, mint amit az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Koppenhágai deklarációja,¹⁴ az ENSZ Közgyűlésének a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozata,¹⁵ vagy az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye,¹⁶ vagy maga a teljes Nyelvi Karta is propagál.

A kettő között helyezhetjük el az Európai Unió álláspontját¹⁷, amely elismeri, hogy kisebbségi jogoknak nincs közös uniós normája, és abban sincs közös megegyezés, hogy ki tekinthető egy kisebbséghez tartozó személynek. Ekként a nyelvi kérdésekre való jogalkotói hatáskör hiányában elismeri és propagálja valamennyi ennek megóvására irányuló – és fentebb is említett – nemzetközi jogi instrumentumot, a nyelvekre pedig az európai identitás szerves részei és a kultúra legközvetlenebb kifejeződéseként tekint. Ekként a nyelvi sokféleség tiszteletben tartása az Európai Unió egyik alapvető értéke, ahogyan azt többek között az *Alapjogi Charta* 22. cikke és az *Európai Unióról Szóló Szerződés* preambuluma is rögzíti. Ugyanakkor arra is rámutat, hogy különbség van a kisebbségek védelme és a megkülönböztetés elleni politikák között. A megkülönböztetés tilalma ugyanis nem elegendő az asszimiláció megállításához, mivel a tényleges egyenlőség túlmutat azon, hogy tartózkodnak a

---

¹¹ Universal Declaration of Human Rights. UN Doc. A/RES/217 A (III), 10 Dec. 1948. Magyarországon kihirdette: 1/1998. (XII. 16.) OGY politikai nyilatkozat az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata elfogadásának 50. évfordulója alkalmából, 2. cikk.

¹² International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, 999 UNTS 171. Magyarországon kihirdette: 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről. 2. cikk.

¹³ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. 4 November 1950, Rome, (ETS No. 005. Magyarországon kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről. 14. cikk.

¹⁴ Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE. (1990) 11 H.R.L.J. 232. 34. pont. Elektronikusan elérhető: <https://www.osce.org/odihr/elections/14304> (2024. november 15.)

¹⁵ United Nations General Assembly Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities. UN Doc. A/RES/47/135 of 18 Dec. 1992. Magyarország kapcsán kifejezetten referenciaként jelenik meg a preambulumban, pl. 2005. évi IV. törvény, és Magyarországot terhelő nemzetközi kötelezettség körében hivatkozza az 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, 10. pontja. a Magyar Köztársaság és Szerbia és Montenegró között a Magyar Köztársaságban élő szerb kisebbség és a Szerbia és Montenegróban élő magyar kisebbség jogainak védelméről szóló, Budapesten, 2003. október 21-én aláírt Egyezmény kihirdetéséről.

¹⁶ Framework Convention for the Protection of National Minorities, 1 February 1995, Strasbourg, ETS No. 157. Magyarországon kihirdette: 1999. évi XXXIV. törvény az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről, 5. cikk 1.; 6. cikk 2.

¹⁷ Lásd részletesen: LÁNCOS PETRA LEA: *Nyelvpolitika és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban*. Doktori értekezés. Budapest, 2012.

megkülönböztetéstől. Szükséges az, hogy a kisebbségek számára jogaik, például az identitáshoz, a nyelvhasználatához, az oktatáshoz való jog gyakorlását, a kulturális és állampolgári jogokat, a többséggel egyenlő alapon garantálja az állam.¹⁸

Francois Grin szerint, ahhoz, hogy a nemzetiségi nyelvhasználók bátran használják anyanyelvüket három tényező együttes megléte szükséges: (1) a képesség, (2) a lehetőség és az (3) erre irányuló szándék. Az első dolog, vagyis a képesség megléte szempontjából az oktatás az, ami kiemelendő, míg a lehetőség magában foglalja a nyelvhasználatra vonatkozó jogi háttérszabályok meglétét, valamint a használat gyakorlati feltételeinek a megteremtését. A nyelvhasználatra irányuló vágy pedig inkább az egyénektől függő, szubjektív összetevő, de lássuk be, hogy a különböző ösztönző tevékenységek és intézkedések pozitívan hatnak ennek kialakulására.¹⁹

1. ábra: A nemzetiségi nyelvhasználat összetevői²⁰

¹⁸ Az Európai Parlament 2018. november 13-i (2020/C 363/03) állásfoglalása - az EU-ban élő kisebbségekre vonatkozó minimumszabályokról (2018/2036(INI)). S; Y pont.

¹⁹ GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003. 43–44. pp.

²⁰ Saját szerkesztésű ábra a következő forrás alapján: GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003.

III. A nyelvi jogok fontossága a román nemzetiség szempontjából

III.1. A nemzetiségi nyelvi jogok szabályozásának történeti fejlődése Magyarországon

Ebben az alfejezetben a nemzetiségek – és így a román nemzetiség – nyelvhasználati jogainak kialakulása szempontjából jelentős állomások kerülnek bemutatásra; Magyarország ugyanis sosem volt homogén a népessége tekintetében.²¹ Az első nyelvhasználatot érintő rendelkezés Szent István király fiához, *Imre herceghez írt intelmeiben* jelenik meg először, amelyben kifejezi, hogy az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és törékeny.²² Bár ez nem kifejezetten a nyelvi jogok biztosításáról szól, de kétségen kívüli, hogy azok fontosságát igyekszik hangsúlyozni azáltal, hogy jelentőséget tulajdonít az ország *más nyelvet* beszélő lakóinak is. Egészen a 18. század végéig a hivatalos, oktatási és kulturális élet minden területén a latin nyelv dominált. Nem jellemezte Magyarországot a tudatos nyelv- és nemzetiségpolitika, a nyelvhasználatot nem szabályozták, de természetesen a nemzetiségi csoporttudat ekkor is létezett.²³

Fordulópontnak az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idejét tekinthetjük, amikor a nemzetiségekben megerősödött a nemzeti identitás érzése és felfigyeltek arra, hogy a magyar nyelv államnyelvvé válásának folyamata az ő nyelvük hátrányára valósult meg. Ráadásul a forradalmi vívmányok közül a nemzetiségek jogainak és nemzeti létüknek elismerése nem ment végbe.²⁴ Fényt jelentett az alagútban a Szegeden üléselő Országgyűlés által 1849. július 28-án elfogadott határozat²⁵, amely jelentős nyelvi szabályozást rögzített *a magyar birodalom területén lakó minden népiségek nemzeti szabad kifejlődése* érdekében. Ennek értelmében, az úgynevezett *országgláti, törvénykezési, közigazgatási és hadiügyekben* a magyar nyelvet kellett használni, de ezeken kívül szabad nyelvhasználat volt biztosítva.²⁶ Bár a határozat nyelvhasználatra vonatkozó rendelkezései európai viszonylatban páratlanok voltak, azok a szabadságharc bukása miatt nem kerültek végrehajtásra.²⁷ Ebben a korszakban, azaz a 19.

²¹ Lásd: KOC SIS KÁROLY et. al.: *A Kárpát–Pannon-térség változó etnikai arculata a 15. század végétől a 21. század elejéig*. MTA CSFK Földrajztudományi Intézet. Budapest, 2015. 6-10. pp.

²² „Unius linguae uniusque moris regnum imbecille et fragile est.” Idézi: Eötvös József: *A nemzetiségi kérdés*. Ráth Mór. Pest, 1865. 20. p.

²³ NAGY NOÉMI: *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma. Nyelvi jog és nyelvpolitika Európa történetében*. Doktori értekezés. Pécs, 2015. p.

²⁴ KATUS LÁSZLÓ: *Nemzetiségi kérdés, nemzetiségi politika 1848–1849-ben*. Kisebbségkutatás. 2002. 11. évf. 1. sz. 66–76. pp.

²⁵ A képviselőház 1849. július 28-ai határozata. Lásd részletesen: TARJÁN M. TAMÁS: *A magyar nemzetgyűlés Szegeden elfogadja a nemzetiségi törvényt*. Rubicon Online. Elektronikusan elérhető: <https://rubicon.hu/kalendarium/1849-julius-28-a-magyar-nemzetgyules-szegeden-elfogadja-a-nemzetisegi-torvenyt> (2024. november 15.)

²⁶ BALOGH SÁNDOR: *A magyar állam és a nemzetiségek. A magyarországi nemzetiségi kérdés történetének jogforrásai, 1848–1993*. Napvilág Kiadó. Budapest, 2002. 43–44. pp.

²⁷ NAGY 2015, p.

század közepén Magyarország 13 millió lakosából 5,4 millió fő volt magyar nemzetiségű. A maradék népességből 2,5 millió a román; 1,8 millió a szlovák; 1,5 millió a német; 1 millió a szerb; 0,5 millió a ruszin; 0,5 millió pedig egyéb nemzetiséghez tartozott.²⁸

A neoabszolutizmus időszakában a német nyelv dominált, viszont a nemzetiségek szempontjából haladást jelentett a nemzetiségi egyenjogúsítási program. A dualizmus idején a nyelvi jogok szabályozásának központi eleme az *1868-as nemzetiségi törvény*²⁹ volt, amely abból következően, hogy valamennyi rendelkezése nyelvhasználatot érint, egyértelműen egy nyelvtörvény volt. Ez nem meglepő, ugyanis ebben a korszakban a magyar politikusok nagy része kizárólag nyelvi jelentőséget tulajdonított a nemzetiségi kérdésnek, területi vagy politikai autonómia biztosításáról szó sem volt.³⁰ Az államnyelv ugyan a magyar volt, amelyet a törvény is egyértelműen rögzített, de a nemzetiségek a hivatalos élet valamennyi színterén használhatták saját nyelvüket. Ami a törvényhozást illeti, a törvényeket magyar nyelven hozták, de minden nemzetiség nyelvén hiteles fordítást készítettek róluk. A kormányzat hivatalos nyelve minden ágazatban a magyar volt, de beadványokat mindenki az anyanyelvén nyújthatott be és a magyar nyelven meghozott döntéshez automatikusan csatoltak fordítást. Az úgynevezett törvényhatósági, vagyis megyei szintű igazgatásban, ha a képviselők együtöde kérte, eltérhettek a magyar nyelv mint jegyzőkönyvi nyelv használatától, emellett mindenki a saját nyelvén szólalhatott fel az üléseken. A községi, vagyis a helyi szintű igazgatásban szabadon megválaszthatták az ügyvitel nyelvét, és anyanyelvükön szólalhatott fel a jelenlévők. Az igazságszolgáltatás területén az elsőfokú bíróságokon biztosított volt az anyanyelvhasználat, a fellebbviteli és felsőbbbíróságok nyelve viszont a magyar volt.³¹ A törvényből fent kiemelt rendelkezésekből is megállapítható, hogy az széleskörű nyelvhasználati jogokat biztosított. Valószínűleg ennek köszönhető az, hogy a korszakban nem történt jelentősnek mondható asszimiláció. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy már ekkor is felmerült a gyakorlati megvalósítás hiánya, a nemzetiségi képviselők gyakran panaszkodtak arra, hogy a törvény által biztosított nyelvi jogok gyakorlatban történő érvényesítése nem megfelelő.³²

A Tanácsköztársaság ideje alatt, az 1919. április 6-án elfogadott rendelet úgy fogalmazott, hogy *minden hatóság köteles a Magyarországon használatos nyelvek bármelyikén kiállított hozzátartozó beadványt elfogadni és az elintézését a beadvány nyelvén közölni*. Ezzel

---

²⁸ BALOGH 2002, 5. p.

²⁹ 1868. évi XLIV. törvénycikk.

³⁰ NAGY 2015, 171-172. pp.

³¹ NAGY 2015, 172-173. pp.

³² NAGY 2015, 175. p.

tulajdonképpen a nemzetiségi nyelvek teljes egyenjogúságát biztosította a közigazgatásban.³³ Ennél is jelentősebb volt a 1919. augusztus 21-én kiadott 4044/1919. M. E. számú rendelet, amely a korábban említett nemzetiségi törvénynél is szélesebb körű nyelvhasználatot garantált a törvényhozásban, a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban is.³⁴

Az első világháborút lezáró *trianoni békeszerződés* kifejezetten kitért a kisebbségvédelem kérdésére és a nemzetiségi nyelvi kérdést prioritásként kezelte: ennek értelmében egyetlen magyar állampolgár sem korlátozható bármely nyelv szabad használatában a magán- vagy üzleti forgalomban, a vallás, a sajtó útján történő vagy bármilyen természetű közzététel terén, vagy a nyilvános gyűléseken. A Magyar Kormány vállalta, hogy a hivatalos nyelv megállapítására vonatkozó intézkedését nem érintve, a nemmagyar nyelvű magyar állampolgárok nyelvüknek a bíróságok előtt akár szóban, akár írásban való használata tekintetében megfelelő könnyítésekben fognak részesülni.³⁵ A második világháborút lezáró párizsi békeszerződés ilyen és ehhez hasonló rendelkezést nem tartalmazott.³⁶

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1995-ben igyekezett volna a nemzetiségi jogokat, így a nyelvhasználatot is rendezni azáltal, hogy biztosította volna minden magyar állampolgár számára, hogy a nevét minden köz-és magánokiraton a saját választása szerinti nyelven és írásmód szerint használja. A kollektív jogok közül a közigazgatási hatóságok, hivatalok és bíróságok előtti, továbbá az alsó és középfokú iskolákban, sajtóban és kulturális rendezvényeken a szabad nyelvhasználatot deklarálta volna.³⁷ Ennek ellenére később a szocializmus időszakában nem került sor a nemzetiségi kérdés újraszabályozására, az úgynevezett automatizmus szemlélet értelmében úgy tartották, hogy a nemzetiségi kérdés magától megoldódik majd.³⁸ Viszont továbbra is biztosították a szóban és írásban történő nyelvhasználatot a közigazgatásban és az igazságszolgáltatás területén egyaránt.³⁹

A rendszerváltás a nemzetiségi nyelvi jogalkotás tekintetében is egy fordulópont. A Magyar Köztársaság Alkotmánya a nemzetiségeket államalkotó tényezőként ismerte el, biztosította

---

³³ BALOGH 2002, 225. p.

³⁴ NAGY 2015, 182-183. pp.

³⁵ NAGY 2015, 182-183. pp.; 1921. évi XXXIII. törvény az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről, 58. Cikk.

³⁶ Lásd: 1947. évi XVIII. törvény a Párizsban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában.

³⁷ FÖGLEIN 1997, 23. p.

³⁸ BINDORFFER GYÖRGYI: *Nemzetiségi politika Magyarországon Szent István korától a rendszerváltozásig*. In Gyulavári Tamás - Kállai Ernő (szerk.): *A jövevényektől az államalkotó tényezőkig. A nemzetiségi közösségek múltja és jelene Magyarországon*. Országgyűlési Biztos Hivatala. Budapest, 2010. 30. p.

³⁹ NAGY 2015, 186. p.

számukra a közéletben való részvételt, az anyanyelven való oktatás, az anyanyelv használatának, a saját nyelven való névhasználatnak és kultúrájuk ápolásának a lehetőségét. Rögzítette az országos és helyi önkormányzatok létrehozásához való jogukat.⁴⁰ Ebben az időszakban született meg az 1993-as kisebbségi törvény⁴¹, amely az egyéni és kollektív jogokat részletezte.⁴² 2011-ben új alkotmány és új nemzetiségi törvényt fogadott el a magyar országgyűlés, amelyekről a következő fejezetben lesz részletesebben szó. A magyar nyelv Alaptörvényben történő államnyelvvé nyilvánítása nem volt negatív hatással a nemzetiségi nyelvhasználatra. Ebben az időszakban Magyarország nemzetiségi-nyelvi vonatkozású nemzetközi kötelezettségeket is vállalt: elsőként ratifikálta a *Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezményt*, illetve a *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját* is.⁴³

III.2. A nyelvhasználat mint a Magyarországon élő nemzetiségek egyéni és kollektív joga

A hatályos nemzetiségi nyelvi jogi szabályozásnak három fő szintjét különíthetjük el: az Alaptörvénybe foglalt nemzetiségeket érintő rendelkezések, a *nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény* (a továbbiakban: Njtv.) és az egyes ágazati jogszabályok.⁴⁴ Utóbbiak tartalmát jelentősen befolyásolják a nemzetközi szinten vállalt kötelezettségek az azoknak való megfelelés érdekében.

Magyarország Alaptörvénye a Nemzeti Hitvallás részében kinyilvánítja, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők, a magyar politikai közösség részét képezik.⁴⁵ A hazai szabályozás kereteinek rögzítése, egyben a nemzetiségi jogvédelem legmagasabb szintű deklarálása az Alaptörvény Szabadság és Felelősség rész XXIX. cikkében történik, amely kimondja, hogy a nemzetiségeknek *joguk van anyanyelvük használatához, vallásuk szabad gyakorlásához, önazonosságuk megőrzéséhez, saját kultúrájuk ápolásához, saját nyelven való egyéni és közösségi nyelvhasználatához és az anyanyelvű oktatáshoz.*

⁴⁰ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról. XII. fejezet. Alapvető jogok és kötelességek. 68.§.

⁴¹ A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény a jelenleg hatályos nemzetiségi törvény elődje volt. Előbbi még nemzeti és etnikai kisebbségekről szól, napjainkban, igazodva a nemzetközi szabályozáshoz, a nemzetiség kifejezés a használatos. Forrás: SCHANDA BALÁZS: *Az államalkotó tényezők*. In: Trócsányi László - Schanda Balázs - Csink Lóránt (szerk.): Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei. Nyolcadik, átdolgozott kiadás. ORAC Kiadó. Budapest, 2021. 101. p.

⁴² Lásd még: 4/2023. számú elvi állásfoglalás a nemzetiségi jogok átfogó szabályozásának első 30 évéről. Budapest, 2023. 7-8. pp. Elektronikusan elérhető: <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/f84576a1-d159-9361-6327-7e27aa7bd8cf>

⁴³ A ratifikáló államok listáját lásd: Framework Convention for the protection of national minorities. UNTS. <https://treaties.un.org/pages/showDetails.aspx?objid=080000028008bafb> és European Charter for Regional or Minority Languages. UNTS. <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=080000028009b6ba> (2024. november 15.)

⁴⁴ NAGY 2015, 188. p.

⁴⁵ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). Nemzeti Hitvallás.

Létrehozhatnak helyi és országos önkormányzatokat.⁴⁶ A nemzetiségi nyelvhasználat joga alapvető emberi jog, amely az Alaptörvény megfelelő részében – az alapjogokat tartalmazó Szabadság és Felelősség részben – való elhelyezéséből is egyértelműen következik.

Az Alaptörvény adta keretet az Njtv. tölti meg tartalommal, részleteiben kibontva a tizenhárom – *a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán* – nemzetiséget megillető alapvető egyéni és kollektív jogokat. Az Njtv. az alapvető rendelkezések körében rögzíti a nemzetiség fogalmát. Eszerint *nemzetiség minden olyan – Magyarország területén legalább egy évszázada honos – népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, a lakosság többi részétől saját nyelve, kultúrája és hagyományai különböztetik meg, egyben olyan összetartozástudatról tesz bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul.*⁴⁷ Ez zömmel egybeesik a nemzetközi szintén használt – azonban generálisan nem definiált – fogalommal.⁴⁸ A törvény rendelkezése alapján nemzetiséghez tartozik az a Magyarországon lakóhellyel rendelkező természetes személy, aki magát valamely nemzetiséghez tartozónak tekinti és ezt megfelelően kinyilvánítja.⁴⁹ Vagyis a nemzetiséghez tartozás önkéntes kinyilvánításon alapul, identitás-választás kérdése. Ilyen nyilatkozattételre senki sem kötelezhető, de jogszabály megkívánhatja ezt bizonyos nemzetiségi jogok gyakorlásához. Akarata ellenére senki sem sorolható valamely nemzetiséghez, pusztán vallása, családneve, eredete alapján, és egy adott nemzetiség részéről sem elvárás – bár semmilyen jogi garancia nincs erre nézve –, hogy közösségébe fogadjon valakit, aki valójában nem tartozik oda.⁵⁰

Minden nemzetiségnek joga van ahhoz, hogy nemzeti közösségként létezzen és fennmaradjon. Jogaik elismerését szolgálja az asszimiláció és a szegregáció tilalma. A nemzetiségek részt vehetnek a közéletben, civil szervezeteket hozhatnak létre, joguk van a családi hagyományaik tiszteletben tartására, szabadon megválaszthatják saját és gyermekeik utónevét. A nemzeti kisebbségi közösségek tagja megismerheti, ápolhatja, gyarapíthatja és továbbadhatja anyanyelvét, történelmét, kultúráját, hagyományait, megilleti az anyanyelvű

⁴⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). Szabadság és Felelősség. XXIX. cikk.

⁴⁷ A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény. Alapvető rendelkezések. 1§ (1) bekezdés.

⁴⁸ PAP ANDRÁS LÁSZLÓ: *Kisebbségek*. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2018. <https://ijoten.hu/szocikk/kisebbssegek> [15]–[16]; vö. JOHN R. VALENTINE: *Toward a Definition of National Minority*. Denver Journal of International Law and Policy. 2004. Vol. 32. No. 3. 445-474. pp. Lásd még: NAGY NOÉMI – VIZI BALÁZS: *Conceptualisation and operationalisation of minorities in international law: Past experiences and new avenues*. Hungarian Journal of Legal Studies. Acta Juridica Hungarica. 2024. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1556/2052.2024.00546>

⁴⁹ A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény. Alapvető rendelkezések. 1§ (2) bekezdés.

⁵⁰ SCHANDA 2021, 101. p.

oktatás és művelődés joga. Szabadon tarthatja a kapcsolatot az anyaország állami és közösségi intézményeivel, valamint a más országokban élő nemzetiségekkel.⁵¹ Az egyéni nemzetiségi jogok részletezése körében, az Njtv. 12. § (1) bekezdésének a) pontja rögzíti, hogy a nemzetiséghez tartozó személynek joga van anyanyelvének szabad használatához szóban és írásban egyaránt, a nyelvhasználat lehetőségeinek a feltételeit pedig az állam köteles megteremteni. A törvény a nemzetiségek elidegeníthetetlen közösségi jogaként tekint nyelvük megőrzésére és fejlesztésére.

Az egyéni és közösségi jogok között paralelizmus észlelhető. Így közösségi jog az identitás megőrzése, ápolása, átörökítése, a hagyományörzés, a nyelvápolás szabadsága, a nemzetiségi tárgyi és szellemi kultúra védelme, az önszerveződés joga. Szintén ide sorolható a médiatartalom-szolgáltatás, amely magában foglalja a közszolgálati rádió és televízió által biztosított anyanyelvi és a nemzetiségekről szóló magyar nyelvű műsorokat. Az állam elősegíti az anyaország rádió- és televízióadásainak a vételét is.⁵² Az anyanyelvű oktatás és művelődés terén a nemzetiségeknek joguk van a nemzetiségi óvodai, alap- és középfokú nevelés, valamint felsőfokú képzés, oktatás kialakításában közreműködni, továbbá saját országos intézményhálózatot működtetni. Ezen túlmenően az állam biztosítja számukra, hogy rendezvényeiket, ünnepeiket zavartalanul megtartsák, illetve védi és tiszteletben tartja a kulturális, vallási, építészeti emlékeiket és hagyományaikat.⁵³

A nemzetiségek egy további – talán a legfontosabb – közösségi joga a nemzetiségi önkormányzatok létesítése települési, területi és országos szinten. A nemzetiségi önkormányzatok alapvető funkciója a nemzetiségi érdekvédelem és képviselet, továbbá a kulturális, nevelési-oktatási intézmények fenntartói jogának átvállalásával megvalósíthatják az oktatási és kulturális önigazgatást.⁵⁴ Létrehozásuk kezdeményezésében és választásukban az a helyi önkormányzati választásokon választójoggal bíró választópolgár vehet részt, aki szerepel a nemzetiségi névjegyzékben.⁵⁵ Merevebb követelmények állított a jogalkotó a passzív választójog vonatkozásában: a jelölt köteles kijelenteni, hogy vállalja az adott nemzeti kisebbség képviseletét, hogy nem volt más nemzetiség önkormányzati jelöltje az elmúlt tíz évben, továbbá, hogy beszéli a nemzetiség nyelvét, ismeri hagyományait, kultúráját.

---

⁵¹ SCHANDA 2021, 101-105. pp.

⁵² SCHANDA 2021, 101-105. pp.

⁵³ SCHANDA 2021, 101-105. pp.

⁵⁴ SCHANDA 2021, 104. p.

⁵⁵ Ez az egyik olyan eset, amikor – bár elvileg nemzetiségi hovatartozásával kapcsolatban nyilatkozattételre senkit nem lehet kötelezni – ahhoz, hogy az illető érvényesíteni tudja alanyi jogát, jegyzékbe vétellel meg kell vallania hovatartozását.

A települési szintű nemzetiségi önkormányzat létesítésének a feltétele, hogy a legutóbbi népszámláláson legalább harminc fő az adott nemzetiséghez tartozónak vallja magát. A választás 2014-től ötévente, a helyi önkormányzati, illetve – már – az Európai Parlamenti képviselők választásával egyidőben zajlik. Ha száznál többen regisztrálták magukat a nemzetiségi névjegyzékbe, a települési kisebbségi önkormányzat négy tagú, ha ennél kevesebben, akkor három tagú. A területi önkormányzat 7 tagú, míg az országos a nemzetiségi névjegyzékbe regisztráltak számától függően alakul. Ezeken a szinteken is közvetlen választás eredményeként jönnek létre az önkormányzatok, de nincs külön ajánlás, ugyanis azok a szervezetek állíthatnak listát, amelyek helyi szinten megfelelő számban tudtak jelöltet állítani.⁵⁶

Fennáll a lehetősége annak, hogy a települési önkormányzati testület egyben gyakorolja a települési és nemzetiségi önkormányzati jogokat is, egyaránt intézze a helyi közügyeket és a nemzetiségi közügyeket. Ennek az a feltétele, hogy az adott településen a választópolgárok többsége szerepeljen egy adott nemzetiség választói névjegyzékében, valamint, hogy a megválasztott képviselők többsége nemzetiségi jelöltként szerezzen mandátumot.⁵⁷

A helyi önkormányzatok képviselő-testületében nemzetiségi képviselők használhatják anyanyelvüket. Azokon a településeken, ahol a legutóbbi népszámlálás adatai szerint egy nemzetiség aránya eléri a húsz százalékot, az adott települési önkormányzat kérésére a képviselő-testület köteles jegyzőkönyveit és határozatait a magyar nyelv mellett az adott nemzetiség nyelvén is elkészíteni. Azokon a településeken, ahol egy nemzetiség aránya a legutóbbi népszámlálás adatai alapján eléri a húsz százalékot, a helyi nemzetiségi önkormányzat kérésére a köztisztviselői, közalkalmazotti, köznevelési foglalkoztatotti, valamint közjegyzői és bírósági végrehajtói állások betöltésénél – az általános szakmai követelmények betartásával – biztosítani kell olyan személy alkalmazását, aki ismeri az adott nemzetiség anyanyelvét is.⁵⁸

III.3. A nemzetiségi nyelvi jogok védelmének és biztosításának fontossága

A nemzetiségek léte szempontjából elengedhetetlen elem a nyelvgyakorlás szabadsága és ennek védelme, támogatása, a nyelvápolás lehetőségének biztosítása; ahogyan Széchenyi István is megfogalmazta: *nyelvében él a nemzet*. Alkotmányos alapelvek – mint például az egyenlő bánásmód követelménye, a diszkrimináció tilalma vagy az a tisztességhez eljáráshoz való jog – is megkövetelik nemzetiségi jogok, így a nyelvi jogok biztosítását. A nyelvhasználat és az

---

⁵⁶ SCHANDA 2021, 103-105. pp.

⁵⁷ SCHANDA 2021, 101-105. pp.

⁵⁸ A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény. 5. § (5)-(6) bekezdés.

ebből fakadó problémák a mai napig – a különböző nemzeti és nemzetközi védelmi és támogató mechanizmusok ellenére – konfliktusok forrásai lehetnek.⁵⁹ A többség által használt nyelv gyökereiben meghatározza egy ország politikai, gazdasági és kulturális életét. Bár a kisebbségi nyelvek beszélői formálisan egyenlőek a többséggel, azonban aktív állami szerepvállalás nélkül nem tudnak ugyanolyan mértékben becsatlakozni az ország társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális életébe. Vegyünk egy gazdasági területet érintő példát: olyan állások, munkavállalási lehetőségek esetén, amelyeknél kiváló kommunikációs készséget kívánnak meg az állam hivatalos nyelvén, a kisebbségi nyelvek használóinak az esélyei értelemszerűen rosszabbak lesznek a többségi nyelvet beszélőkénél. Ezért, ha a nemzetiségi nyelvhasználók egy ilyen állás megpályázására készülnek és adott esetben nem beszélnek az ehhez szükséges szinten az állam hivatalos nyelvét, olyan megoldásokhoz fognak folyamodni mint a nyelvváltás, asszimiláció, ideálisabb esetben a többnyelvűség.⁶⁰ Bármelyik mellett döntenek, a választás a nemzetiségek léte szempontjából kockázatot hordoz magában. Fontos tehát felismerni azt, hogy a nyelvi kisebbségi státusz nem csupán kommunikációs nehézségeket idézhet elő.⁶¹ A nyelvhasználati jogok biztosítása, a közéleti nyelvhasználat jogi keretrendszerének kialakítása, valamint a nemzetiségi nyelvek aktív használatát előmozdító mechanizmusok létrehozása alapvető jelentőségűvé vált a magyarországi nemzetiségek fennmaradása, vagy legalábbis a nyelvi asszimilációs folyamatok, az egyéni és közösségi szinten zajló nyelvváltás és nyelvcsere lassításának, esetleges megállításának a szempontjából.⁶² A nemzetiségek léte nem csupán a történelmünket határozta meg, hanem napjainkban is egy nagy jelentőségű kérdés, alapvető fontosságú az emberi jogok tiszteletben tartása, a társadalmi béke és stabilitás, valamint a kulturális sokszínűség megőrzése szempontjából is. Nem hiába, hogy nemzetközi szinten is egyre nagyobb figyelmet fordítanak az alapjogi jelleget nyert nemzetiségi nyelvhasználati jogokra is, ezzel elősegítve annak minél szélesebb körben való érvényesülését.⁶³

---

⁵⁹ CSERNICKÓ ISTVÁN: *Nyelvi Konfliktusok a 21. századi Európában a „nemzetközi normák” és az „európai standardok” tükrében.* In: Nemzetpolitika a változó világban. Kisebbségekért - Pro Minoritate Alapítvány. Méry Ratio Kiadó. Budapest, 2020. 147-172. pp.

⁶⁰ LÁNCOS PETRA LEA: *A nyelvi sokszínűség értékének és védelmének filozófiai megalapozása, különös tekintettel az Európai Unió nyelvpolitikai kihívásaira.* Iustum Aequum Salutare. 2012. 8. évf. 3-4. sz. 275–298. pp.

⁶¹ LÁNCOS 2012, 287-288. pp.

⁶² DOBOS BALÁZS: *Nemzetiségi nyelvhasználat Magyarországon: jogok és tapasztalatok.* LÉTÜNK. 2013/különszám. 26–43. pp.

⁶³ LÁNCOS 2012, 295-297. pp.

IV. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája és hatása a román nemzetiség nyelvhasználati jogaira

IV.1. A Nyelvi Karta általános jellemzői, felépítése és legfőbb célja

Európai viszonylatban a kisebbségi nyelvi jogok védelmének és támogatásának kiemelkedő dokumentumának tekinthető az Európa Tanács jegyében, 1992. június 22-én elfogadott és 1998. március 1-jén hatályba lépett Nyelvi Karta, amely megköveteli a részes államoktól, hogy határozottan lépjenek fel a regionális vagy kisebbségi nyelvek – mint Európa kulturális örökségének részei – védelme érdekében.⁶⁴ *Rendelkezései a regionális vagy kisebbségi nyelv használatának azon területére irányulnak, ahol a nyelvhasználat olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolttá teszi különféle oltalmi és ösztönző intézkedések létesítését.*⁶⁵ A Nyelvi Karta a regionális vagy kisebbségi nyelveket a nyelvhasználat hét területén védi: az oktatásban, az igazságszolgáltatásban, a közigazgatásban, a médiában, a kultúrában, a gazdasági és társadalmi életben, illetve a határokon túli cserekapcsolatokban. Egzakt útmutatást ad arra nézve, hogy a kisebbségi vagy regionális nyelveket hogyan kell védeni és támogatni a mindennapi életben. A dokumentum rendelkezései olyan nyelvekre vonatkoznak, amelyek nyilvánvalóan eltérnek a lakosság többsége által beszélt nyelvtől, de a bevándorlók által beszélt nyelvek, a hivatalos nyelvek dialektusai, illetve a kisebbségi nyelvek helyi változatai, nyelvjárásai nem esnek a Nyelvi Karta oltalma alá.⁶⁶ Célja, hogy lehetővé tegye a regionális vagy kisebbségi nyelveket beszélők számára a nyelvhasználatot a magán- és a közéletben egyaránt. Túlmutat a kisebbségvédelmen és a diszkrimináció elleni fellépésen, megköveteli a részes államoktól, hogy aktívan lépjenek fel a nyelvi jogok biztosítása érdekében.⁶⁷ Ugyanakkor, természetesen kisebbségvédelmi szerepe sem elhanyagolható, hiszen azáltal, hogy az államokra támogatási kötelezettségeket ró, kiegészíti a kisebbségi nyelvet beszélők nemzeti és nemzetközi kisebbségvédelemből eredő egyéni jogait, ezzel lendületet adva a kisebbségi jogok mindennapi gyakorlatban való érvényesítésének. Mindezt úgy, hogy teljes

---

⁶⁴ OSZMIAŃSKA-PAGETT, ALEKSANDRA: *A Word from the Chair of the Committee of Experts*. Chair of the Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages. 2022. január. Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Elektronikusan elérhető: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/a-word-from-the-chair> (2024. november 15.)

⁶⁵ Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5577/2012. számú ügyben.

⁶⁶ ANDRÁSSY GYÖRGY: *Nyelvi jogok. A modern állam nyelvi jogának alapvető kérdései, különös tekintettel Európára és az európai integrációra*. JPTE Európa Központ. Pécs, 1998. 130. p.

⁶⁷ *The objectives of the European Charter for Regional or Minority Languages*. Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Elektronikusan elérhető: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/the-objectives-of-the-charter> (2024. november 15.)

mértékben tiszteletben tartja a nemzeti szuverenitást és a területi integritást; a Nyelvi Karta a regionális vagy kisebbségi nyelvek támogatását úgy képzei el, hogy az egyes államok hivatalos nyelvét maximálisan tiszteletben tartja és nem akadályozza azok ismeretét és népszerűsítését.⁶⁸ Fontos megjegyezni azt, hogy a Nyelvi Karta nem kifejezetten jogokat biztosít, hanem nyelveket véd, pontosabban ezt kívánja elősegíteni, azonban mégiscsak jogvédelmi eszközként kell rá tekintetünk, ha nem is közvetlenül, de közvetett módon mindenképp.⁶⁹ Nem titkolt célkitűzése, hogy a kisebbségi jogok politikai világától elkülönítve kezelje a kisebbségi nyelvek védelmét.⁷⁰ *Oszmiańska-Pagett*, a Nyelvi Karta Szakértői Bizottságának elnöke egy olyan egyedülálló egyezményként említi a Nyelvi Kartát, amely elősegíti a kölcsönös megértést és toleranciát Európában. Megfogalmazta, hogy céljuk napjainkra nem csupán az, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvekre értékes európai örökségként tekintsenek, hanem a többnyelvűség felbecsülhetetlen értékű részeként is, amelyre manapság nagy szükség van mind társadalmi szinten, mind az egyének életében.⁷¹

Ami a dokumentum felépítését illeti, preambulumból és öt római számmal megjelölt részből áll. Az általános rendelkezéseket tartalmazó első rész után következik a Nyelvi Karta gerincének is tekinthető, egyetlen cikkből álló, célokat és elveket rögzítő második rész, amely minden, az adott országban hagyományosan jelen lévő regionális vagy kisebbségi nyelvre vonatkozik, függetlenül attól, hogy az állam megjelölte-e ezeket a fokozott védelemben részesítendő nyelvek között.⁷² A ratifikáló államok szabadon, saját lehetőségeiket és képességeiket figyelembe véve választhatják meg azokat a nyelveket, amelyeket a harmadik rész intenzívebb védelmében kívánnak részesíteni, majd – az úgynevezett *à la carte* módszert alkalmazva – legalább 35 meghatározott vállalást kell kijelölniük minden egyes nyelv vonatkozásában. A negyedik rész a végrehajtásra vonatkozik, tartalmazva az ellenőrző mechanizmus folyamatát, míg az ötödik rész a záró rendelkezéseket rögzíti.⁷³

---

⁶⁸ *The objectives of the European Charter for Regional or Minority Languages*. Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája.

⁶⁹ NAGY NOÉMI: *A nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak aktuális helyzete az Európa Tanács intézményei tevékenységének a tükrében*. Pro Minoritate. 2018. 27. évf. 47-70. pp. Elektronikusan elérhető: <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/ProMino-1802-04-Nagy-1.pdf> (2024. november 15.)

⁷⁰ KARDOS GÁBOR: *Mérlegen a Nyelvi charta*. Kisebbségi szemle. 2017. 2. évf. 3.sz. 33-41. pp. Elektronikusan elérhető: https://epa.oszk.hu/03700/03751/00005/pdf/kisebbsegi_szemle_2017_03_033-041.pdf (2024. november 15.)

⁷¹ OSZMIAŃSKA-PAGETT 2022.

⁷² Lásd még: KARDOS GÁBOR: *Kisebbségi Nyelvi Nyelvi Karta: Sajátos vonások és gyakorlati problémák. Kisebbségvédelem Európában*. Geopolitika és korszellem. Fundamentum. 2019. 1-2. szám. 4. p.

⁷³ Lásd még: SZALAYNÉ SÁNDOR ERZSÉBET: *A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században*. Gondolat Kiadói Kör, MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest, 2003. 214-222. pp.

vagy be nem tartása a részes államokra van bízva. Bár látszólag ez – vagyis a Nyelvi Karta kikényszeríthetőségének hiánya – megkérdőjelezhetővé tehetné a dokumentum hatékonyságát, azonban fontos leszögezni, hogy a kisebbségi jogok mércéjét gyakran nem maga a dokumentum szövege, hanem annak bizottságok által megállapított értelmezése adja.⁷⁷ Érdemes még megemlíteni a nem-kormányzati szervezetek illetve a nyelvhasználók egyéb képviselőinek a szerepét az ellenőrzési mechanizmusban, akik egyrészt közreműködnek az államok által benyújtandó beszámolók elkészítésében, majd pedig a benyújtást követően vesznek fel velük a kapcsolatot a monitoring-szervek. Maguk is élhetnek kezdeményezéssel olyan módon, hogy tájékoztatják a Nyelvi Karta Titkárságát az egyezmény végrehajtásával kapcsolatban felmerülő problémákról, kérdésekről.⁷⁸

IV.3. A magyar szabályozás kialakítása a Nyelvi Karta 10. cikkének való megfelelés érdekében

A közigazgatásban kettő alrendszer, az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás tesz eleget a közigazgatási feladatoknak. Az államigazgatás a centralizáció-dekoncentráció elvét megtestesítve egy hierarchikus viszonyt alkot, míg az önkormányzati igazgatás egy decentralizált rendszert képez, megvalósítva – meghatározott jogi keretek között – a helyi önkormányzatot. A járási hivatalok az államigazgatás részét képezik, annak úgynevezett területi alsó-középszintű szervei és a vármegyei kormányhivatalok kirendelt, de nem önálló szervei. Az államigazgatás és az önkormányzati igazgatás viszonyát vizsgálva fontos rögzíteni azt, hogy a megnövekedett államigazgatási feladatok miatt gyakran fordul elő, hogy önkormányzati szerveket bíznak meg bizonyos állami feladatok ellátásával. Ezeket nevezzük delegált államigazgatási feladatoknak.⁷⁹

A Nyelvi Karta jellegéből kifolyólag a vállalt kötelezettségeknek belső jogi végrehajtási normák útján lehet eleget tenni. Az Njtv. 5. § (1) és (2) bekezdése rögzíti, hogy állami kötelezettség biztosítani a nemzetiséghez tartozók nyelvi jogait, amihez hozzáteszi, hogy a közigazgatási eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják. Először is érdemes tisztázni, hogy mit takar a közigazgatási hatósági ügy fogalma: olyan tevékenysége a hatóságnak, amelynek során döntésével az ügyfélre nézve jogot vagy kötelezettséget keletkeztet, jogvitát dönt el, jogsértést állapít meg, tényt, állapotot, adatot igazol

---

⁷⁷ FIALA-BUTORA 2017, 57. p.

⁷⁸ *A regionális vagy kisebbségi nyelvek szerepének a biztosítása.* A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája Titkársága, IV. Főigazgatóság – Oktatás, Kultúra, Örökség, Ifjúság és Sport, Európa Tanács. 9. p.

⁷⁹ CSATLÓS ERZSÉBET – SIKET JUDIT: *Közigazgatási Alapismeretek.* Iurisperitus Kiadó. Szeged, 2023. 88-90; 117-121. pp.

vagy nyilvántartást vezet, illetve az ezekkel kapcsolatos döntését érvényre juttatja.⁸⁰ Ami a közigazgatási hatósági eljárásokat illeti, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) egy olyan belső jogi normatív szabályozó aktusnak tekinthető, amely a Nyelvi Kartának való megfelelést segíti elő. Az Ákr. 20. §-a rendelkezik a közigazgatási hatósági eljárások hivatalos nyelvéről, a magyar nyelvről. Ugyanakkor rögzíti, hogy a települési, a területi és az országos nemzetiségi önkormányzat testülete határozatában meghatározhatja a hatáskörébe tartozó hatósági eljárás magyar nyelv melletti hivatalos nyelvét. Továbbá, hogy *a nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az Njtv. hatálya alá tartozó természetes személy használhatja a hatóságnál nemzetiségi nyelvét.*⁸¹ Az Ákr.-ben található generális megfogalmazásból az a következtetés vonható le, hogy a nyelvhasználat lehetősége hatásköri és illetékesség szabályoktól független. Vagyis az érintett személy bármilyen hatáskörű hatóság előtt, az ország bármely pontján használhatja a nemzetiségi nyelvét, szóban és írásban is. Az ügyfél az eljárás egészére nézve gyakorolhatja ezen jogát.⁸² A hatóság döntésével kapcsolatosan egy érdekes kérdés merül fel, ugyanis a törvény értelmében az ügyfélnek kifejezetten, külön kérnie kell azt, hogy a hatóság a magyar nyelven meghozott döntését nemzetiségi nyelvre lefordítsa.⁸³ Ezzel kapcsolatban egy alkotmánybíróági határozat is született.⁸⁴ A Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság bírója az előtte folyamatban lévő per tárgyalását felfüggesztette és bírói kezdeményezésekkel fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában többek között kérte az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondata alaptörvény-ellenességének a megállapítását, megsemmisítését és a folyamatban lévő ügyek vonatkozásában alkalmazási tilalom elrendelését. Az indítványozó szerint az, hogy külön kell kérnie a nemzetiségi ügyfélnek a magyar nyelvű döntés lefordítását, sérti az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdését, valamint a XXIX. cikk (1) bekezdése szerinti anyanyelvhasználathoz való jogot, hiszen, ha már az Ákr. 20. § (3) bekezdés első mondata biztosítja a nemzetiségi nyelv használatát, akkor szükségtelen és aránytalan e jognak az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondatában foglaltak szerinti korlátozása. Kifejtette továbbá, hogy véleménye szerint az Alaptörvény rendelkezéseiből az következik, hogy amennyiben az Njt. hatálya alá tartozó személy a hatóság eljárása során nemzetiségi nyelvét használja, akkor a hatósági ügyre

---

⁸⁰ CSATLÓS ERZSÉBET - SIKET JUDIT: *Hatósági eljárásjogi alapismeretek*. Iurisperitus Kiadó. Szeged, 2022. 60 p.

⁸¹ Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 20. § (3) Lásd még: KÁNTÁS PÉTER – TÓTH JUDIT: *Nyelvhasználati jogok a hatósági eljárásban*. Kisebbségkutatás. 2005. 14. évf. 2. szám. 229-252. pp.

⁸² BARABÁS GERGELY - BARANYI BERTOLD - FAZEKAS MARIANNA (szerk.): *Nagykommentár az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényhez*.

⁸³ Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 20.§ (3)

⁸⁴ Az Alkotmánybíróság 2/2021. (I. 7.) AB határozata a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 113. § (3) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználati jogok alapjából fakadó alkotmányos követelmény megállapításáról.

vonatkozó döntést az ügyfélnek az általa használt nyelven, külön erre irányuló kérelem nélkül kell megküldenie a hatóságnak.⁸⁵

Az Alkotmánybíróság szerint az Alaptörvény által biztosított anyanyelvhasználati jog sérelme nem állapítható meg. Hivatkozott arra, hogy e tekintetben is alkalmazandó az Njtv. azon rendelkezése, amely szerint törvény vagy végrehajtására megalkotott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén nyilatkozatától teheti függővé. Kiemelte továbbá, hogy a nemzetiségi nyelvhasználati jog érvényesüléséhez, illetve az államot terhelő hatékony objektív intézményvédelmi kötelezettség megvalósulásához az egyén és az állam együttműködése nélkülözhetetlen. Ugyanis az érintett személyek ismerik saját nyelvhasználatuk szintjét, ezzel szemben az ügyintézők csak az ügyfelek nyilatkozata alapján szerezhettek tudomást az anyanyelvükről, az általuk használt nyelvekről, valamint azok szóbeli és írásbeli ismeretének fokáról. Emiatt tartja szükségesnek az Alkotmánybíróság a nyilatkozattételt, ha az eljárás hivatalos nyelvétől – a magyar nyelvtől – eltérő nyelvhasználati igény merül fel. Tehát az Alkotmánybíróság megítélése szerint az Ákr. vonatkozó rendelkezései megfelelően biztosítják a nemzetiségi nyelvhasználati jogot, megfelelnek a Magyarország által vállalt nemzetközi kötelezettségeknek.⁸⁶

IV.3.1. Magyarország vállalásai a román nyelv vonatkozásában

Magyarország 1992. szeptember 5-én részese volt az Európa Tanács által elfogadott nemzetközi dokumentumot aláíró 11 államnak, ratifikációs okmányát pedig 1996-ban nyújtotta be. A Nyelvi Karta az 1999. évi XL. törvény kihirdetésével vált a magyar jogrendszer részévé. Hazánk a harmadik részre vonatkozóan kezdetben hat nyelv: a horvát, a német, a román, a szerb, a szlovák és a szlovén nyelvre tekintettel vállalt kötelezettséget, később, 2008-ban kiterjesztve ezt a romák által használt romani és beás nyelvekre is.⁸⁷

Jelen kutatás céljaihoz a Nyelvi Karta minden nyelvre vonatkozó második részének a rendelkezéseit, illetve a harmadik részből a közigazgatási hatóságokra és a közszolgálati szervekre vonatkozó 10. cikk rendelkezéseit kell mélyebben megvizsgálni. Ennek értelmében Magyarország a román nyelv vonatkozásában, az alábbi kötelezettségeket vállalta.

Azon közigazgatási területeken, ahol a román nyelvet használó személyek száma ezt indokoltá teszi, a román nyelv helyzetének megfelelően, gondoskodik arról, hogy a nyelvhasználók jogérvényesen nyújthassanak be román nyelvű dokumentumot. Megengedi,

---

⁸⁵ KISS BALÁZS: *Nyelvében él a nemzetiség. Alkotmányos követelmény a nemzetiségi nyelvhasználatról*. Közjogi szemle. 2021. 14. évf. 1. sz. 68-72. pp.)

⁸⁶ KISS 2021, 68-72. pp.

⁸⁷ Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5577/2012. számú ügyben. 2. p.

hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek. Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, amelyek területén a román nyelvet használók száma indokolja, biztosítja azt a lehetőséget, hogy szóbeli vagy írásbeli kérelmeket román nyelven nyújtsanak be. Továbbá megengedi és bátorítja, hogy a regionális, valamint a helyi testületek közgyűlésein a román nyelvet használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének használatát. Ezen túlmenően lehetővé teszi a helyneveknél a román nyelven hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv szerinti elnevezésekkel együttesen feltüntetve. A közigazgatási hatóságok vagy az azok nevében eljáró más személyek által működtetett közszolgálati szervek esetében, a román nyelv használati területein, e nyelv státuszához igazodva és az ésszerűség határain belül, biztosítják a román nyelvet használóknak a lehetőséget, hogy kérelmeiket ezen a nyelven terjeszthessék elő. A fentiek végrehajtására tekintettel Magyarország vállalta a fordítást és tolmácsolást, amennyiben az előbbiek szükségessége felmerül, valamint azon igényeknek a lehetséges mértékű kielégítését, amelyek arra irányulnak, hogy a román nyelv használatának területein a román nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzék ki. Végül megengedi a családneveknek az érdekeltek kérésére román nyelven történő használatát és felvételét.⁸⁸

Magyarország vállalásai a Nyelvi Karta III. rész 10. cikkéből a román nyelv vonatkozásában	dokumentumok benyújtása és készítése román nyelven
	kérelmek román nyelvű előterjesztésének biztosítása szóban és írásban
	a regionális vagy helyi testületek közgyűlésein a román nyelv használatának biztosítása
	helyneveknél a román nyelven hagyományos és helyes formák használatának elfogadása
	román nyelvet ismerő köztisztviselők kinevezésének támogatása
	fordítás és tolmácsolás
	családnevek román nyelven történő használatának és felvételének engedélyezése

1. táblázat Magyarország vállalásai a Nyelvi Karta III. rész 10. cikkéből a román nyelv vonatkozásában (saját szerk.)⁸⁹

⁸⁸ Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. III. rész, 10. cikk 1. a) v), c), 2. b), e), f), g), 3. c), 4. a), c), 5.

⁸⁹ Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. III. rész, 10. cikk 1. a) v), c), 2. b), e), f), g), 3. c), 4. a), c), 5.

IV.3.2. A Nyelvi Karta magyarországi végrehajtásának ellenőrzése, a monitoring-szervek által megfogalmazott ajánlások áttekintése

A részes államok által elkészített jelentések, továbbá a Szakértői Bizottság és a Miniszteri Bizottság által megfogalmazott ajánlások elérhetőek az Európa Tanács hivatalos honlapján. A dolgozat időbeli hatálya alá a nyolcadik Magyarország által benyújtott időszakos jelentés tartozik, amely 2024 februárjában került megküldésre az Európa Tanács Főtitkárságának és a 2017-2022 közötti intervallumról szól.

Az ellenőrző szervek bár nem kifogásolják a magyar szabályozási módszert, rendszerint figyelmeztetnek a végrehajtással kapcsolatos problémákra, leginkább az államigazgatás, az oktatás és az igazságszolgáltatás területén. Felhívják a figyelmet, hogy a megfelelő jogi háttér ellenére a jogérvényesítés gyakorlatban kialakított feltételei nem megfelelőek. Magyarország Kormánya a 10. cikket érintően először rögzíti az Ákr. nyelvhasználati jogokra vonatkozó rendelkezéseit, majd reagálva a Miniszteri Bizottság korábbi ajánlásaira – amelyben megfelelőnek találták a szabályozást és nem fogalmaztak meg további javaslatot, csupán az alacsony számú nemzetiségi nyelvű ügyintézészt jegyezték meg – kifejtette, hogy Magyarországon nincs olyan nagy nemzetiségi terület, ahol a lakosok főként vagy kizárólag nemzetiségi nyelvüket beszélik, illetve használják. Megfogalmazta, hogy a Magyarországon élő nemzetiséghez tartozó személyek szinte kivétel nélkül anyanyelvi szinten beszélik a magyar nyelvet. Ebből következően, a nemzetiségi nyelven benyújtott kérelmek alacsony száma az előbb említett sajátosságnak, mintsem bármiféle diszkriminációnak vagy a nyelvhasználati jogok nem megfelelő biztosításának köszönhető.⁹⁰

---

⁹⁰ The Government of Hungary. *Eight Periodic Report on the implementation of the commitments undertaken by ratifying the European Charter for Regional or Minority Languages*. 2024. február. Elektronikusan elérhető: <https://rm.coe.int/hungary-pr8-en/1680aeb172> (2024. november 15.)

V. A román nemzetiség nyelvhasználati jogainak érvényesülése a gyakorlatban⁹¹

A 2022-es népszámlálási adatok alapján Magyarország népessége 9 603 634 fő, amelyből 27 554 fő román nemzetiségűnek tartja magát. Ami a vizsgált két vármegyét illeti, Békés vármegyében 4870, míg Csongrád-Csanád vármegyében 1623 fő román nemzetiségű. Ez azt jelenti, hogy az országban élő román nemzetiségűek közel egynegyede ebben a két vármegyében él. A nyelvhasználattal kapcsolatban fontos információk, hogy Békés vármegyében 2574, Csongrád-Csanád vármegyében 783 személy jelölte meg a román nyelvet mint anyanyelvét; előbbi vármegyében 3187, utóbbiban 853 személy nyilatkozott úgy, hogy románul beszél családi, baráti közösségben.⁹²

Magyarország népessége (2022)	Román nemzetiséghez tartozók	Békés vármegye	Csongrád-Csanád vármegye
9 603 634 fő	27 554 fő	4870 fő	1623 fő
A román nyelv az anyanyelve		2574 fő	783 fő
Román nyelven beszél családi, baráti közösségben		3187 fő	853 fő

2. táblázat: A román nemzetiségre vonatkozó információk a 2022-es népszámlálási adatok alapján. Forrás:

Népszámlálás 2022. KSH (saját szerk.)⁹³

A nemzetiségi életvitel a keleti határunk menti három vármegyében a legmeghatározóbb, ezen vármegyék közigazgatási területén található a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának székhelye, szinte minden köznevelési, illetve közoktatási intézmény, román nyelvű vallási szolgálattal működő ortodox templom, kulturális szervezetek. Ellenben a fővárosban és Pest vármegyében – ahol a román nemzetiséghez tartozók megközelítőleg 22%-a él – nincsen egyetlen román nyelvű óvoda, általános iskola és középiskola sem, egyetlen

⁹¹ A fejezet az empirikus kutatás keretein belül a Békés Vármegyei Kormányhivatal Törvényességi Főosztályától BE/02/406-3/2024. ügyiratszámom kapott tájékoztatása alapján került megírása.

⁹² Népszámlálás 2022. Központi Statisztikai Hivatal (KSH). Népszámlálási adatbázis. Elektronikusan elérhető: https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS009/N4IgFgpghgJiBcBtEAVAogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgHJoCyAWpTbRAGMALvQD2AOxaoAkhzR4ACpmnEAIrxAAzegBshEAE60EoANb1xceCA5QADiBoRxQg_QjGkFAL7egA és https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS010/N4IgFgpghgJiBcBtEAVAogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgHJoCyAWpTbRAGMALvQD2AOxaoAkhzR4ACpmnEAIrxAAzegBshEAE60EoANb1xceCA5QADiBoRxQg_QjGkFAL7egA (2024. november 15.)

⁹³ Saját szerkesztésű táblázat a KSH adatait felhasználva. Elektronikusan elérhető: https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS009/N4IgFgpghgJiBcBtEAVAogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgHJoCyAWpTbRAGMALvQD2AOxaoAkhzR4ACpmnEAIrxAAzegBshEAE60EoANb1xceCA5QADiBoRxQg_QjGkFAL7egA (2024. november 15.)

román ortodox kápolna, a Gozsdu-udvar környékén, biztosít lehetőséget az anyanyelvű hitélet gyakorlására.

A magyarországi románság jól integrálódott a társadalomba, ez elmondható a Romániából áttelepülők esetében is, akik leginkább Budapestet és Pest vármegyét, valamint az osztrák határhoz közel fekvő területeket választják életvitelszerű tartózkodási helyül. Azonban jelentős számban települnek át Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, illetve Békés és Csongrád-Csanád vármegyékbe is. Közülük viszonylag kevesen vallják magukat román nemzetiségűnek, de hatást gyakorolnak a hazai románság területi eloszlására.

3. ábra: Békés vármegye és Csongrád-Csanád vármegye területi elhelyezkedése (forrás: Központi Statisztikai Hivatal. Területi atlasz. Magyarország vármegyéi, 2023. január. 01.)⁹⁴

V.1 A Békés Vármegyei Kormányhivatal tájékoztatása

A Békés Vármegyei Kormányhivatal, ahogyan azt tájékoztatásában kifejtette, legutóbb az Európai Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény és a Nyelvi Karta ország-jelentések elkészítéséhez vizsgálta a román nemzetiség nyelvhasználatát a hatósági eljárások során. Ennek keretében valamennyi Békés vármegyei járási hivatal vezetőjétől, a Kormányhivatal főosztályainak vezetőitől, továbbá a helyi önkormányzatoktól begyűjtött adatok kerültek összesítésre.

⁹⁴ Magyarország vármegyéi, 2023. január. 01. Területi atlasz – Vármegyék. Központi Statisztikai Hivatal. Elektronikusan elérhető: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_varmegyek (2024. november 15.)

V.1.1 Román nyelv használata a közigazgatási hatósági eljárások során

Az információkérésre adott válaszok alapján 3 települési önkormányzat, a mezőgyáni, a méhkeréki, illetve a pusztatölkei jelezte, hogy államigazgatási-, vagy önkormányzati hatósági ügyek intézése során, jellemzően egy-két esetben, már felmerült az igény a településükön a román nemzetiségi nyelv használatára. A hatósági ügyek intézése során a nemzetiségi nyelv használatának igénye kimagasló Méhkerék településen, hiszen azok nagy részét – több mint ezer alkalommal – szóban, román nyelven terjesztik elő, azonban az ügyintézés magyar nyelven történik. Ez köszönhető többek között annak, hogy az ott élő lakosság több mint 70 százaléka román nemzetiségű. A felsorolt településeken jellemzően települési támogatások igénylése és anyakönyvi ügyek intézése érdekében keresték fel az ügyfelek a hivatalokat, szóban előterjesztve kérelmüket. A vizsgált időszakban a járási hivatalok közül Békéscsabán és Gyulán merült fel az igény a román nyelv használata iránt az ügyintézés során. Az alábbi, 2. táblázatban ügycsoportok szerint, számszerűsítve szerepel, hogy hány alkalommal terjesztették elő az ügyfelek kérelmüket román nyelven.

Ügycsoport	állategészségügyi és élelmiszer-biztonsági ügyek	vezetői engedéllyel kapcsolatos ügyek	útlevéllel kapcsolatos ügyek	nyugdíj ügyek	járműigazgatási ügyek	Magyarországon történő letelepedéssel kapcsolatos ügyek
Előterjesztett kérelmek száma (db)	4	3	1	4	3	1

2. táblázat: Az ügyfelek által a Békés Vármegyei Kormányhivatalhoz román nyelven előterjesztett kérelmek.
(saját szerk.) Forrás: a Békés Vármegyei Kormányhivatal Törvényességi Főosztályától BE/02/406-3/2024. ügyiratszámokon kapott tájékoztatása

A rendelkezésre álló adatok szerint az ügyfelek a kormányhivatal kettő főosztályán terjesztettek elő román nyelven kérelmet. A Földhivatali Főosztályon az ügyfelek kettő ügyben terjesztették elő román nyelven szóbeli kérelmet, földhivatali eljárást kezdeményezve. A Családtámogatási és Társadalombiztosítási Főosztályon külföldi munkavégzéssel és TAJ ügyintézéssel kapcsolatban, kettő ügy esetében román nyelven kerültek szóban előterjesztésre a kérelmek.

V. 1.2. Román nyelv használata a nemzetiségi önkormányzatok működése során

A 2019. évi önkormányzati választásokat követően Békés vármegye 75 településén 84 települési nemzetiségi önkormányzat jött létre, ebből 36 roma, 18 román, 17 szlovák, 10 német,

1 lengyel, 1 szerb és 1 ukrán önkormányzat. A roma, a román, a szlovák, valamint a német nemzetiség hozott létre területi nemzetiségi önkormányzatot. A Békés Vármegyei Kormányhivatal törvényességi felügyeleti munkája kiterjed a gyulai székhelyű Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának működésére is. A törvényességi felügyeleti vizsgálat során tapasztaltak szerint a nemzetiségi önkormányzatok működésére az jellemző, hogy a képviselő-testület ülésein a magyar nyelvet használják, mivel az önkormányzat tagjai közül nem mindenki beszél anyanyelvi szinten a román nyelvet, az ülésre meghívott jegyző, esetleg a jegyzőkönyv-vezető sem, ezért célszerűbb a tárgyalás nyelveként a magyart alkalmazni. A jegyzőkönyvet mindegyik önkormányzat magyar nyelven készíti el. Van azonban arra is példa, hogy alkalmanként nemzetiségi nyelven folyik az ülésen a tárgyalás. Ez általában úgy valósul meg, hogy az ülés elején az adott nemzetiség nyelvén történik a jelenlévők köszöntése és a napirendek elfogadása, majd a napirendek tárgyalása során áttérnek a magyar nyelv használatára. Jellemző továbbá az is, hogy a nemzetiségi képviselők az esküt saját anyanyelvükön teszik le, valamint az, hogy az önkormányzat által szervezett rendezvények meghívói kétnyelvűek. Méhkerék és Pusztatottlaka helyi nemzetiségi önkormányzatánál, valamint a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának ülésein a jegyzőkönyvezés román nyelven is folyik.

V.1.3 A román nemzetiségi nyelvek használatának élénkítése és előmozdítása érdekében tapasztalt erőfeszítések

A kapott információ szerint Békés vármegyében nincs példa olyan helyi nemzetiségi önkormányzatra, amely az Njtv. 5. § (6) bekezdése szerint kérte volna a helyi önkormányzattól a köztisztviselői, közalkalmazotti állások betöltése során, hogy olyan személy kerüljön alkalmazásra, aki az adott nemzetiség nyelvét is ismeri. A megküldött tájékoztatásokból kitűnik, hogy a hivatalokban megfelelő nyelvtudással bíró ügyintézők nem állnak minden nemzetiségek által lakott településen rendelkezésre, ezért akkor sem tudnának tolmács nélkül nemzetiségi nyelvet használni az ügyfelek, ha erre igény merülne fel. Azon 51 település közül, ahol valamilyen nemzetiségi önkormányzat is működik, 18 településen alkalmaznak olyan ügyintézőt, aki a településen működő nemzetiségi önkormányzatok legalább egyikének nyelvét ismerni. Összesen 27 településen alkalmaznak nemzetiségi nyelvet beszélő ügyintézőt, tehát a Békés vármegyei települések 36%-án, ebből 2 esetben olyan településen, ahol a választásokat követően nem alakult nemzetiségi önkormányzat, 7 esetben pedig a működő nemzetiségi önkormányzatok nemzetiségi nyelvétől eltérő nemzetiségi nyelven beszélő ügyintézőt alkalmaznak (jellemzően ezen ügyintézők a német nyelvet beszélik). Az ügyintézők által ismert

nyelvek közül a leginkább elterjedt a német nyelv, amelyet 17 polgármesteri hivatalban lehet használni. Ezt követi a román nyelv, amelyet 8 önkormányzatnál beszélnek. Arra a kérdésre, hogy amennyiben az Njtv. 5. § (6) bekezdése szerinti igény felmerülne, van-e a helyi önkormányzatnál nyelvtudással bíró ügyintéző, csupán 22 önkormányzat adott pozitív választ, ezzel szemben 53 településről nemleges válasz érkezett. A helyi önkormányzatok honlapján a nemzetiségi nyelvek használata alig elterjedt, csupán 6 település honlapja olvasható valamilyen nemzetiségi nyelven. 6 település közül 5 esetben szlovákul, 2 esetben németül, és 1 weboldalon, Szarvas település honlapján románul is elérhetőek információk. Arra a feltett kérdésre, hogy a hatósági ügyek intézéséhez rendelkezésre állnak-e nemzetiségi nyelvre lefordított nyomtatványok, adatlapok, mindegyik önkormányzat nemleges választ adott, leszövegezve, hogy minden alkalommal lehetőséget biztosítanak arra, hogy az ügyfelek a kérelmüket anyanyelvükön terjesszék elő, ha szükséges, tolmács vagy fordító segítségét vegyék igénybe. A kormányhivatalban figyelmet fordítanak arra, hogy az ügyfelek idegen nyelven is megkapják a kellő tájékoztatást, így valamennyi főosztályon foglalkoztatnak olyan kormánytisztviselőket, akik angolul – mint a leggyakrabban használt közvetítő nyelven –, vagy németül beszélnek. Szükség esetén tolmácsot vagy fordítót rendelnek ki. Olyan kormánytisztviselőket is foglalkoztatnak – járási és főosztályi szinten is –, akik valamely nemzetiségi nyelvet, például a románt beszélnek, így a korábban felsorolt ügyek többségében nem volt szükség tolmács igénybevételére, a nemzetiségi nyelvet beszélő kormánytisztviselők segítségével oldották meg az ügyeket.

V.2. A Csongrád – Csanád Vármegyei Kormányhivataltól kapott tájékoztatás

Tájékoztatásukban rögzítették, hogy nem vezetnek nyilvántartást arról, hogy a román nemzetiséghez tartozók milyen gyakorisággal kívánják használni nemzetiségi nyelvüket. Válaszukban kifejtették, hogy bár Csongrád-Csanád Vármegyében a többi megyéhez képest magasabb a román nemzetiség aránya, de korántsem akkora, mint a szomszédos Békés vármegyében, ezért úgy gondolják, hogy ott jóval nagyobb gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek. A feltett kérdéseket így csak hiányosan tudták megválaszolni, amely során részletezték, hogy az előkészített formanyomtatványok szinte kizárólagosan magyar nyelvűek és, ha történik is román nemzetiségi nyelvhasználat, az eseti jelleggel fordul elő. Rámutattak arra, hogy általános jelleggel nem fordul elő, hogy román nemzetiségűek az anyanyelvükön intéznek ügyet. Véleményük szerint a rendelkezésre álló adatok alapján komolyabb következtetést nem lehet levonni arról, hogy mennyire felkészültek a román nyelvű ügyintézés tekintetében.

VI. Tapasztalatok és következtetések

A nemzetiségi joggyakorlás egyik legfontosabb területe a nyelvhasználati lehetőségek biztosítása a magán- és közéletben egyaránt. Jól mutatja ezt, hogy nemzetközi szinten is egyre nagyobb hangsúlyt kap a kisebbségi nyelvi jogok garantálása. Magyarország a korábban ismertetett *Búza* általi besorolás harmadik csoportjába tartozik, vagyis pozitív intézkedésekkel igyekszik előmozdítani a nemzetiségek speciális érdekeinek érvényesülését, egyúttal a proaktív - támogató magatartás tanúsításával a *Dunbar* szerinti második kategóriában helyezhető el.

A román nemzetiség nyelvi jogainak történeti fejlődésének főbb állomásait végigkövetve megállapítható, hogy mára széleskörű nyelvhasználati jogokat biztosít számukra Magyarország. A román nemzetiség nyelvi jogainak hatályos szabályozásának tartalmát jelentősen befolyásolják a nemzetközi szinten vállalt kötelezettségek. Kiindulva a Nyelvi Karta elfogadásával vállaltakból, tanulmányozva a belső jogszabályi környezetet, valamint a Nyelvi Karta végrehajtásával kapcsolatban Magyarország felé a monitoring szervek által intézett visszajelzéseket, megállapítható, hogy Magyarország eleget tett a Nyelvi Karta megfelelő végrehajtásával kapcsolatos jogalkotási kötelezettségének, megteremtett egy olyan jogi keretrendszert, amely formálisan biztosítja a román nemzetiség nyelvhasználati jogait a közigazgatási hatósági eljárásokra nézve. Ennek ellenére a gyakorlatban nem mondható jelentősnek a román nemzetiség nyelvhasználati jogainak érvényesítése, amelyet a Nyelvi Karta monitoring-szervei is többször megjegyeztek és az empirikus kutatás keretében nyert adatok is határozottan alátámasztanak. A kapott tájékoztatásokat elemezve egyértelművé válik, hogy a román nemzetiséghez tartozók nem használják általános jelleggel nemzetiségi nyelvüket a közigazgatási hatósági eljárásokban, ez inkább eseti jelleggel fordul elő. Különösen jellemző ez Csongrád-Csanád vármegyére, ahol *olyan ritka* a román nyelvű ügyintézés, hogy nyilvántartás hiányában számszerű adatokkal sem támasztható alá ennek előfordulása. Ami Békés vármegyét illeti, Méhkerék településen rendszerint terjesztenek elő szóbeli kérelmet román nyelven, de az eljárás további része, illetve a döntéshozatal is magyar nyelven történik. Az utóbbi vármegyében működő helyi önkormányzatokkal kapcsolatos nyelvhasználatot az jellemzi, hogy az ülések és a jegyzőkönyvezés nyelve is rendszerint a magyar, de alkalmanként előfordul a román nyelv használata, például a jelenlévők köszöntése vagy a napirendi pontok elfogadása során.

Megállapítható, hogy a kutatás elején ismertetett hipotézis valósnak bizonyult: a lehetőségeik ellenére a gyakorlatban nem használják román nemzetiségi nyelvüket a nemzetiségi közösség tagjai a közigazgatási hatósági eljárások során. Visszaülve *Francois Grin* három összetevőjére, amennyiben biztosított a megfelelő jogszabályi környezet, és a

nyelvi jogok tényleges gyakorlásának a lehetősége, innentől kezdve az egyéneken múlik, hogy élni kívánnak-e ezzel a lehetőséggel vagy sem. A probléma tehát elsődlegesen a nyelvhasználat alanyainak szándékában keresendő.

4. ábra: A román nemzetiségi nyelvhasználat összetevőinek hiányzó eleme Magyarországon ⁹⁵

Annak megállapítása során, hogy mire vezethető vissza a feltárt probléma, a következőkre szükséges tekintettel lenni. Ahogyan már korábban említésre került, a Magyarországon élő román nemzetiség egyik jellemzője, hogy tagjai nem kizárólagosan nemzetiségi nyelvüket beszélik, a magyar nyelv ismerete széles körben elterjedt és használt a közösségükben. Ezért – figyelemmel az Ákr. alapelvi szintű követelményére, a jóhiszeműség elvére is – indokolatlanul nem nehezítik a hatóság tevékenységét. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a vizsgált vármegyékben több településen is saját helyi változata alakult ki a román nemzetiségi nyelvnek, ezeket pedig a Nyelvi Karta egyébként sem részesíti védelemben. Megemlítendő még emellett, a szintén alapelvként megjelenő – és így az eljárás egészét átható – hatékonyság követelménye, ideértve a költséghatékonyságot is, amely a fordítási és tolmácsolási költségek megspórolásával tud érvényesülni. Végül a Nyelvi Karta hatékony végrehajtása ellen szóló érvként hívható fel, hogy az ellenőrzési mechanizmus egyetlen összetevője a részes államoktól érkező kormányzati jelentések vizsgálata, az arra való reagálásként a monitoring-szervek által elkészített ajánlások pedig nem bírnak kötelező erővel. A nemzeti bíróságok előtt közvetlenül nem tudnak az egyének a Nyelvi Karta rendelkezéseire

⁹⁵ Saját szerkesztésű ábra a következő forrás alapján: GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003.

hivatkozni, vagyis hiányzik a közvetlen kikényszeríthetőség, emellett egyéni és kollektív panaszok benyújtására sincs lehetőség.⁹⁶

Fontos belátni, hogy a Magyarország kultúráját is színesítő, a nemzetiségek életében meghatározó szerepet játszó nemzetiségi nyelvek fennmaradásának, az asszimiláció elkerülésének egyik elengedhetetlen feltétele az, hogy a nemzetiségi nyelvhasználat ne szoruljon vissza a magánszférába, hanem kellő érvényesítési lehetőséget kapjon a hivatalos nyelvhasználati színtereken is.⁹⁷ Nyilvánvaló az, hogy nyelvhasználat három összetevője nem független egymástól, kölcsönösen hat egyik a másikra. A nyelvhasználat alanyai érezhetik úgy, hogy nem szeretnék egy problémás ügyfélkört alkotni azáltal, hogy bonyolultabb és többletköltséggel jár a nemzetiségi nyelvű ügyintézés. Ezzel kapcsolatban kiemelő és a jövőre nézve iránymutatásként rögzítendő, hogy a megfelelő belső jogi szabályozás kialakítása mellett rendkívül fontos lenne egyfajta aktív magatartás és ösztönző hozzáállás az állami szereplők részéről, vagyis az államok kötelezettsége nem a formalitás, hanem az intézkedések tényleges, gyakorlatban is egyértelműen érvényesülő megvalósítása.⁹⁸ Leegyszerűsítve, az államoknak nem csupán azt a látszatot kell kelteni – eleget téve a jogalkotási kötelezettségüknek – hogy a vállalt intézkedések megvalósításának, gyakorlati érvényesülésének nincs akadálya, hanem proaktivitásra van szükség a részükről annak érdekében, hogy a román nemzetiségi nyelvhasználók bátran éljenek nyelvi jogaikkal. Hiszen Magyarország a Nyelvi Karta ratifikálásával azt vállalta, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek megóvása érdekében, azok fejlesztését szolgáló, határozott támogató lépések tesz meg. Ez egyértelműen kifejezésre juttatja azt, hogy szükség van az állam proaktív magatartására, amely nem csupán a jogalkotás területén kell, hogy megvalósuljon. Így – ahogyan korábban ismertetésre került az Alkotmánybíróság érvelésében – ebben az esetben éppen fordítva érvényesül a szükséges együttműködés az ügyfelek és az állam részéről: a tájékoztatási és együttműködési kötelezettség az állami szereplőkre nézve érvényesül erősebben, az ő feladatuk a bátorítás és az ösztönző intézkedések megtétele, amellyel hozzá tudnának járulni a nyelvhasználatra irányuló szándék egyénekben történő kialakulásához, megerősítéséhez, így támogatva a román nemzetiség nyelvi jogainak megfelelő gyakorlati érvényesülését.

---

⁹⁶ KARDOS 2017, 33-41. pp.

⁹⁷ SZABÓMIHÁLY GIZELLA: *A magyar nyelv használata a közigazgatásban a Magyarországgal szomszédos országokban*. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk): *A magyar nyelv jelene és jövője*. Gondolat Kiadó. Budapest, 2017. 299. p. Lásd még: GERENCSÉR BALÁZS SZABOLCS: *Együtt élő nyelvek joga – a nyelvhasználat szabályozásának négy sarkalatos területe*. Acta Humana. 2022/1. 9–18. pp.

⁹⁸ KARDOS 2017, 33-41. pp.

Irodalomjegyzék

Könyvek:

1. A. GERGELY ANDRÁS et. al.: *Nemzeti és etnikai kisebbségek*. In: Gelsei Gergő - Gergely Vera - Horváth Vera -Rácz Márton (szerk.): *A láthatatlanság vége – társadalomismereti szöveggyűjtemény*. Alapítvány a Társadalomelméleti Kollégiumért. Budapest, 2004. 99-120. pp.
2. ANDRÁSSY GYÖRGY: *Nyelvi jogok. A modern állam nyelvi jogának alapvető kérdései, különös tekintettel Európára és az európai integrációra*. JPTE Európa Központ. Pécs, 1998.
3. BALOGH SÁNDOR: *A magyar állam és a nemzetiségek. A magyarországi nemzetiségi kérdés történetének jogforrásai, 1848–1993*. Napvilág Kiadó. Budapest, 2002.
4. BINDORFFER GYÖRGYI: *Nemzetiségi politika Magyarországon Szent István korától a rendszerváltozásig*. In Gyulavári Tamás - Kállai Ernő (szerk.): *A jövevényektől az államalkotó tényezőkhig. A nemzetiségi közösségek múltja és jelene Magyarországon*. Országgyűlési Biztos Hivatala. Budapest, 2010. 10–48. pp.
5. BÚZA LÁSZLÓ: *A kisebbségek jogi helyzete a békeszerződések és más nemzetközi egyezmények értelmében*. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1930.
6. CSATLÓS ERZSÉBET – SIKET JUDIT: *Közigazgatási Alapismeretek*. Iurisperitus Kiadó. Szeged, 2023.
7. CSATLÓS ERZSÉBET - SIKET JUDIT: *Hatósági eljárásjogi alapismeretek*. Iurisperitus Kiadó. Szeged, 2022.
8. CSATLÓS, ERZSÉBET: *The Application of International Law as an Instrument of Interpretation in Hungary – The Practice of the Constitutional Court and Ordinary Courts in a Comparative Approach*. In: Badó Attila - Detlev W Belling - Bóka János - Mezei Péter (szerk.): *Internationale Konferenz zum zehnjährigen Bestehen des Instituts für Rechtsvergleichung der Universität Szeged. Acta Iuridica Universitatis Potsdamiensis, Universitätsverlag Potsdam*, 2014. 127-142. pp.
9. CSERNICKÓ ISTVÁN: *Nyelvi Konfliktusok a 21. századi Európában a „nemzetközi normák” és az „európai standardok” tükrében*. In: *Nemzetpolitika a változó világban. Kisebbségért - Pro Minoritate Alapítvány*. Méry Ratio Kiadó. Budapest, 2020. 147-172. pp.
10. EÖTVÖS JÓZSEF: *A nemzetiségi kérdés*. Ráth Mór. Pest, 1865.

11. GERENCSÉR BALÁZS SZABOLCS: *Nyelvhasználat az eljárásjogokban A Kárpát-medencei nemzetrészek anyanyelv jogérvényesítése az eljárásokban - különös tekintettel Szlovákiára, Ukrajnára, Romániára, Szerbiára, Horvátországra és Szlovéniára.* Doktori értekezés. Budapest, 2006.
12. GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages.* Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003.
13. KOCSIS KÁROLY et. al.: *A Kárpát–Pannon-térség változó etnikai arculata a 15. század végétől a 21. század elejéig.* MTA CSFK Földrajztudományi Intézet. Budapest, 2015.
14. LÁNCOS PETRA LEA: *Nyelvpolitika és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban.* Doktori értekezés. Budapest, 2012.
15. NAGY NOÉMI: *A hatalom nyelve – a nyelv hatalma. Nyelvi jog és nyelvpolitika Európa történetében.* Doktori értekezés. Pécs, 2015.
16. NAGY, NOÉMI: *Language Rights of European Minorities in the Administration of Justice, Public Administration and Public Services: International Developments in 2019.* European Yearbook of Minority Issues. 2019. Volume 18.
17. SCHANDA BALÁZS: *Az államalkotó tényezők.* In Trócsányi László - Schanda Balázs - Csink Lóránt (szerk.): *Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.* Nyolcadik, átdolgozott kiadás. ORAC Kiadó. Budapest, 2021. 93-112. pp.
18. SZABÓMIHÁLY GIZELLA: *A magyar nyelv használata a közigazgatásban a Magyarországgal szomszédos országokban.* In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk): *A magyar nyelv jelene és jövője.* Gondolat Kiadó. Budapest, 2017. 299-321. pp.
19. SZALAYNÉ SÁNDOR ERZSÉBET: *A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században.* Gondolat Kiadói Kör, MTA Kisebbségkutató Intézet. Budapest, 2003.

Folyóiratcikkek:

1. DOBOS BALÁZS: *Nemzetiségi nyelvhasználat Magyarországon: jogok és tapasztalatok.* LÉTÜNK. 2013/különszám. 26–43. pp. Elektronikusan elérhető: https://epa.oszk.hu/00900/00997/00028/pdf/EPA00997_letunk_2013_k_026-043.pdf
2. DUNBAR, ROBERT: *Minority Language Rights In International Law.* The International and Comparative Law Quarterly. 2001. Vol. 50. No. 1. 90-120. pp.
3. FIALA-BUTORA JÁNOS: *A Kisebbségvédelmi Keretegyezmény és a Nyelvi Nyelvi Karta Végrehajtása – egységes standard vagy szétfejlődés?* Kisebbségi szemle. 2017. 2. évf.

- 3.sz. 57-69. pp. Elektronikusan elérhető:
https://epa.oszk.hu/03700/03751/00005/pdf/kisebbségi_szemle_2017_03_057-069.pdf
4. FÖGLEIN GIZELLA: *A magyarországi nemzeti kisebbségek helyzetének jogi szabályozása 1945-1993.* Regio – Kisebbség, politika, társadalom 8. évf. 1.sz. 1997. 35-64. pp.
  5. GERENCSÉR BALÁZS SZABOLCS: *Együtt élő nyelvek joga – a nyelvhasználat szabályozásának négy sarkalatos területe.* Acta Humana. 2022/1. 9–18. pp.
  6. JOHN R. VALENTINE: *Toward a Definition of National Minority.* Denver Journal of International Law and Policy. 2004. Vol. 32. No. 3. 445-474. pp.
  7. KARDOS GÁBOR: *Kisebbségi Nyelvi Nyelvi Karta: Sajátos vonások és gyakorlati problémák. Kisebbségvédelem Európában. Geopolitika és korszellem.* Fundamentum. 2019. 1-2. szám.
  8. KARDOS GÁBOR: *Mérlegen a Nyelvi charta.* Kisebbségi szemle.2017. 2. évf. 3.sz. 33-41. pp. Elektronikusan elérhető:
https://epa.oszk.hu/03700/03751/00005/pdf/kisebbségi_szemle_2017_03_033-041.pdf
  9. KATUS LÁSZLÓ: *Nemzetiségi kérdés, nemzetiségi politika 1848–1849-ben.* Kisebbségkutatás. 2002. 11. évf. 1. sz. 66-76. pp. Elektronikusan elérhető:
<https://epa.oszk.hu/00400/00462/00013/pdf/066-.pdf>
  10. KÁLLAI, PÉTER: *Minority rights index A New Attempt to Evaluate Rights of National and Ethnic Minorities through a Quantitative Approach.* 2020. ELTE Institute of Political and International Studies 2023/1. 1-41. pp.
  11. KÁNTÁS PÉTER – TÓTH JUDIT: *Nyelvhasználati jogok a hatósági eljárásban.* Kisebbségkutatás. 2005. 14. évf. 2. szám. 229-252. pp.
  12. KISS BALÁZS: *Nyelvében él a nemzetiség. Alkotmányos követelmény a nemzetiségi nyelvhasználatról.* Közjogi szemle. 2021. 14. évf. 1. sz. 68-72. pp. Elektronikusan elérhető: <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2199180>
  13. LÁNCOS PETRA LEA: *A nyelvi sokszínűség értékének és védelmének filozófiai megalapozása, különös tekintettel az Európai Unió nyelvpolitikai kihívásaira.* Iustum Aequum Salutare. VIII. 2012. 3–4. 275–298. pp. Elektronikusan elérhető:
<https://ias.jak.ppke.hu/20123sz/17.pdf>
  14. NAGY NOÉMI: *A Nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak aktuális helyzete az Európa Tanács intézményei tevékenységének a tükrében.* Pro Minoritate. 2018. 27. évf. 47-70. pp. Elektronikusan elérhető: <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/ProMino-1802-04-Nagy-1.pdf>

15. NAGY NOÉMI - VIZI BALÁZS: *Conceptualisation and operationalisation of minorities in international law: Past experiences and new avenues*. Hungarian Journal of Legal Studies. Acta Juridica Hungarica. 2024. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1556/2052.2024.00546>
16. VIJAPUR, ABDULRAHIM P.: International Protection of Minority Rights. *International Studies*, Vol. 43. no. 4. 2006. 367-394. pp.

Internetes források:

1. *A regionális vagy kisebbségi nyelvek szerepének a biztosítása*. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája Titkársága, IV. Főigazgatóság – Oktatás, Kultúra, Örökség, Ifjúság és Sport, Európa Tanács. Elektronikusan elérhető: https://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/brochure/brochure_hu.pdf
2. *Hazai tevékenységünk*. Nemzetiségi ombudsmanhelyettes titkárságának hivatalos honlapja. Elektronikusan elérhető: <https://www.ajbh.hu/web/njbh/hazai-tevekenysegunk>
3. *Népszámlálás 2022*. Központi Statisztikai Hivatal. Elektronikusan elérhető: https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS009/N4IgFgpgghgJiBcBtEAV_AogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgHJoCyAWpTbRAGMALvQD2AO_xaoAkhzR4ACpmnEAIrxAAzegBshEAE60EoANb1xceCA5QADiBoRxQg_QjGkFAL7egA és https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS010/N4IgFgpgghgJiBcBtEAV_AogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgEJoByAmmptbRADGAF3oB7AH_YtUASQCyaPAAVMM4gBE-IAGb0ANsIgAnWglABrehLjwQcqAAcQNCBOFH6EU0goBfX0A
4. OSZMIAŃSKA-PAGETT, ALEKSANDRA: *A Word from the Chair of the Committee of Experts*. Chair of the Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages. 2022. január. Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Elektronikusan elérhető: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/a-word-from-the-chair>
5. PAP ANDRÁS LÁSZLÓ: *Kisebbségek*. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia. 2018. <http://ijoten.hu/szocikk/kisebbsegek>
6. *Reports and Recommendations*. Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Elektronikusan elérhető:

[https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:\[9\]}](https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations#{%2228993157%22:[9]})

7. TARJÁN M. TAMÁS: *A magyar nemzetgyűlés Szegeden elfogadja a nemzetiségi törvényt.* Rubicon Online. Elektronikusan elérhető: <https://rubicon.hu/kalendarium/1849-julius-28-a-magyar-nemzetgyules-szegeden-elfogadja-a-nemzetisegi-torvenyt>
8. *The Government of Hungary. Eight Periodic Report on the implementation of the commitments undertaken by ratifying the European Charter for Regional or Minority Languages.* 2024. február. Elektronikusan elérhető: <https://rm.coe.int/hungary-pr8-en/1680aeb172>
9. *The objectives of the European Charter for Regional or Minority Languages.* Az Európa Tanács hivatalos oldala, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Elektronikusan elérhető: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/the-objectives-of-the-charter->

Jogforrások:

Magyar jogforrások:

1. A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény.
2. A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény.
3. A Strasbourgban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának Kihirdetéséről szóló 1999. évi XL. törvény.
4. Az Alkotmánybíróság 2/2021. (I. 7.) AB határozata a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 113. § (3) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználatához való alapjogból fakadó alkotmányos követelmény megállapításáról.
5. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény.
6. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). Nemzeti Hitvallás.
7. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). Szabadság és Felelősség. XXIX. cikk.
8. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény.
9. 1868. évi XLIV. törvénycikk.
10. 1921. évi XXXIII. törvénycikk.
11. 1947. évi XVIII. törvény a Párizsban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában.
12. 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról.

Nemzetközi jogi instrumentumok:

1. Az Európai Parlament 2018. november 13-i (2020/C 363/03) állásfoglalása - az EU-ban élő kisebbségekre vonatkozó minimumszabályokról (2018/2036(INI)).
2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. 4 November 1950, Rome, (ETS No. 005. Magyarországon kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.
3. Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE. (1990) 11 H.R.L.J. 232. Elektronikusan elérhető: <https://www.osce.org/odihr/elections/14304>
4. Framework Convention for the Protection of National Minorities, 1 February 1995, Strasbourg, ETS No. 157. Magyarországon kihirdette: 1999. évi XXXIV. törvény az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről.
5. International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, 999 UNTS 171. Magyarországon kihirdette: 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülésszakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről.
6. Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. European Charter for Regional or Minority Languages. Strasbourg, 5.XI.1992, European Treaty Series - No. 148. Magyarországon kihirdette: 1999. évi XL. törvény a Strasbourgban, 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának kihirdetéséről.
7. United Nations General Assembly Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities. UN Doc. A/RES/47/135 of 18 Dec. 1992.
8. Universal Declaration of Human Rights. UN Doc. A/RES/217 A (III), 10 Dec. 1948. Magyarországon kihirdette: 1/1998. (XII. 16.) OGY politikai nyilatkozat az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata elfogadásának 50. évfordulója alkalmából.

Egyéb források:

1. Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-5577/2012. számú ügyben.

2. BARABÁS GERGELY - BARANYI BERTOLD - FAZEKAS MARIANNA (szerk.): Nagykomentár az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényhez.
3. Békés Vármegyei Kormányhivatal Törvényességi Főosztályától BE/02/406-3/2024. ügyiratszámmon kapott tájékoztatása.
4. 4/2023. számú elvi állásfoglalás a nemzetiségi jogok átfogó szabályozásának első 30 évéről. Budapest, 2023. Elektronikusan elérhető: <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/f84576a1-d159-9361-6327-7e27aa7bd8cf>

Ábrák:

1. ábra: A nemzetiségi nyelvhasználat összetevői. Saját szerkesztésű ábra a következő forrás alapján: GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003.
2. ábra: A Nyelvi Karta ellenőrző mechanizmusának lépései. Forrás: Saját szerkesztésű ábra a következő forrás alapján: FIALA-BUTORA JÁNOS: *A Kisebbségvédelmi Keretegyezmény és a Nyelvi Nyelvi Karta Végrehajtása – egységes standard vagy szétfejlődés?* Kisebbségi szemle. 2017. 2. évf. 3.sz. 57-69. pp. Elektronikusan elérhető: https://epa.oszk.hu/03700/03751/00005/pdf/kisebbségi_szemle_2017_03_057-069.pdf
3. ábra: Békés vármegye és Csongrád-Csanád vármegye területi elhelyezkedése. Forrás: *Magyarország vármegyéi, 2023. január. 01. Területi atlasz – Vármegyéek*. Központi Statisztikai Hivatal. Elektronikusan elérhető: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_varmegyek
4. ábra: A román nemzetiségi nyelvhasználat összetevőinek hiányzó eleme Magyarországon. Saját szerkesztésű ábra a következő forrás alapján: GRIN, FRANCOIS: *Language Policy Evaluation and the European Charter for Regional or Minority Languages*. Palgrave Macmillan. Palgrave Macmillan. New York, 2003.

Táblázatok:

1. táblázat: Magyarország vállalásai a Nyelvi Karta III. rész 10. cikkéből a román nyelv vonatkozásában. Forrás: Saját szerkesztésű táblázat a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája. III. rész, 10. cikk 1. a) v), c), 2. b), e), f), g), 3. c), 4. a), c), 5. alapján.

2. táblázat: A román nemzetiségre vonatkozó információk a 2022-es népszámlálási adatok alapján. Forrás: Saját szerkesztésű táblázat a KSH adatait felhasználva. Elektronikusan elérhető:

https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS009/N4IgFgpghgJiBcBtEAV_AogJQKoBkD6A4mgPIDMIAugDQgDOAljBAsgHJoCyAWpTbRAGMALvQD2AO_xaoAkhzR4ACpmnEAlrxAAzegBshEAE60EoANb1xceCA5QADiBoRxQg_QjGkFAL7egA

3. táblázat: Az ügyfelek által a Békés Vármegyei Kormányhivatalhoz román nyelven előterjesztett kérelmek. Forrás: Saját szerkesztésű táblázat a Békés Vármegyei Kormányhivaltól kapott információk alapján.